

V
S
E
B
I
N
A:

TRGOVSKI TOVARIŠ

Zgodovina hotela Slona — Dr. R. Andrejka	1
Naše rudarstvo — Drago Potočnik	18
Svetovni blagovni trgi nesigurni — Žir.	24
Sadje v svetovni trgovini — Dr. V. Š.	25
Vsakdanja reklama — I. V.	27
Lov za sekundo	28
Naše gospodarstvo v začetku leta 1938. — D. P.	30
<i>To in ono // Cementna industrija Jugoslavije // Poštna hranilnica Jugoslavije // Tovarna avtomobilov v Jugoslaviji // Dve tovarni emajla v Jugoslaviji // Nemčija in les iz Jugoslavije // Izvoz mesa iz Jugoslavije v U. S. A. // Zgradba pristanišča v Beogradu // Trgovina Japonske z Balkanom je zastala // Mednarodni borzni indeks // Trgovina Nemčije z jugovzhodom // Svetovna blagovna produkcija nad letom 1929. // »Anglija pomaga pri rešitvi svetovnih gospodarskih težkoč« // Gradba svetovnega trgovskega brodovja napreduje // Svet zapravlja // Angleška pasivna bilanca pasivna // O zunanji trgovini Italije</i>	33
Društvene vesti	40

1938

LETO XXXV

ŠTEV. 1-2

TRGOVSKI TOVARIŠ

Glasilo Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani,
Slov. trg. društva v Celju in Slov. trg. društva v Mariboru

I z h a j a m e s e č n o

Ureja Josip J. Kavčič, Ljubljana - Mirje

Uprava lista: Ljubljana, Gregorčičeva ulica, Trgovski dom

Lastnik in izdajatelj Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani

Naročnina za vse leto Din 36—

Posamezna številka Din 5—

Cene oglasom: Za enkratno objavo za celo stran Din 400—, za pol strani
Din 200—, četrtnina strani Din 120— in osminka strani Din 70—. — Pri
večkratni objavi se dovoli popust in sicer tri- do šestkrat 5 odstotkov in šest-
do dvanajstkrat 10 odstotkov

Tiska tiskarna Merkur, trg. ind. d. d. v Ljubljani

Trgovski koledar za leto 1938

je izšel z zelo pestro vsebino
ter je splošne važnosti. Dobro
bo služil vsakomur, zlasti pa na-
šim trgovcem in nameščencem, ter
ga moremo radi tega povsod naj-
topleje priporočati. — Stane s
poštino vred 15 Din. — Naroča
se pri Trgovskem društvu »Mer-
kur« za Slovenijo v Ljubljani,
Trgovski dom, Gregorčičeva ul. 27,
telefon štev. 26-52.

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXV

1938

ŠTEVILKA 1-2

ZGODOVINA HOTELA SLONA

1785—1805: Kapucinsko predmestje 16

1805—1877: Kapucinsko predmestje 13

1877—1934: Dunajska cesta 2

1934—1938: Tyrševa cesta 2

Znana podoba hotela Slona je septembra 1937 izvečine izginila. Sedanji lastnik, veletrgovec Anton Koritnik je dal trakt v Prešernovi ulici in Tyrševi cesti podreti. Na njih mestu je v sirovem dozidano štirinadstropno hotelsko poslopje, ki bo ustrezalo sodobnim zahtevam. Od trakta v Frančiškanski ulici je ostal le del, v katerem je kopaljšče.

Odkod ime »Pri slonu«

Naši lokalni zgodovinarji (Peter pl. Radics, Alte Häuser in Laibach III, 1911, s. 3—11, Anton Jelouschek, Blätter aus Krain 1858, s. 206. in nasl.) vedo povedati, da je nadvojvoda Maksimilijan (poznejši cesar Maksimilijan II.), ko se je vračal pomladi leta 1552. iz Španije na Dunaj, privedel s seboj skozi naše dežele prvega slona. Pot je šla tudi skozi Ljubljano in tu je žival počivala na voglu današnje Tyrševe in Prešernove ulice. Vtis, ki ga je napravil slon na naše pradele, je bil tako mogočen, da je živel še skozi stoletja v naslovih »Slonove ulice« in gostilne »Pri lefontu« (= elefantu), ki je nastala konec 18. stoletja na omenjenem križišču.

Slučaj je nanese, da so 250 let pozneje prav na tem mestu zopet kazali slona, ki mu je bilo ime Misbaba. Takrat (1818) se je celo vzdevek »Misbaba« prijel obstoječe gostilne v Slonovi ulici 13 in se je držal par desetletij. Med ljudstvom pa se je reklo gostilni »Pri Mocarju«. Vzdevek je nastal najbrž za časa (1824—33), ko je vodil Franc Rodé, doma »pri Mocarju« v Sneberjah, gostilno »Pri slonu«.

»Hotêl Slon« (»Elefant«) kot oficieren naziv je izpričan vsaj za l. 1848. (Costa Reiseerinnerungen aus Krain 1848, s. 25). Morda najde kdo (v starih številkah Laibacher Zeitung, trgovskih naslovnih knjigah in pod.) še starejše podatke.

Prvi lastniki poslopja

Stari dvonastropni hotel Slon je stal v obliki, kakršna se je ohranila do leta 1937., vsega skupaj 80 let. Do leta 1857. je bil enonadstropen, a tudi ta stavba je nastala šele okoli leta 1844., zavzemajoč površino stavbnih parcel 37/1 in 37/2 Kapucinskega predmestja.

Prva stavba na tem zemljišču se pojavi leta 1734., torej pred 200 leti. Prej so bili tam samo njive in vrtovi. Predmestne hiše na desni strani Dunajske ceste so stale le od sedanje Verovškove hiše št. 16 do sedanje gostilne pri šestici (št. 8), tako da sta bila oba vogala ob Frančiškanski (takrat Avguštinski) ulici še nezazidana. V Prešernovi, takrat Slonovi ulici pa so bile na koncu dolgega vrtnega zidu avguštinskega (danes frančiškanskega) samostana samo dve hiši, medtem ko je bil vogal ob Dunajski cesti nezazidan. To stanje nam kažejo tudi Valvazorjeve grafične slike iz leta 1675.

Še-le okoli leta 1734. se je ta vogal zazidal, kar izpričujejo zapiski mestnih urbarjev za predmestje »Pred špitalskimi vratmi« (Vor dem Spittal-Thor). To leto je tam namreč v davčnih urbarjih prvič vpisan za lastnika nove dvornice ali pristave (Hofstatt) na tem mestu kvartirni mojster in cestnogradbeni komisar Seifried Jožef Bonaventura plem. Werthenthal, in sicer pred hišo kovača Vida Sevška, ki je stala v Slonovi ulici vstric zidu avguštinskega samostana. Od vrta in novozgrajene pristave je plačeval Werthenthal 1 fl. 40 kr. nemške veljave.

Werthenthal je leta 1740. prodal to posestvo prisledniku deželne ograjne sodnije, Leopoldu Liviju Schwabu pl. Lichtenbergu. Schwabi so bili že v 16. stoletju od izumrle plemiške rodbine Lichtenbergov prevzeli ime, grb in graščino blizu Bogenšperka pri Litiji, pa so se pozneje preselili v Tuštanj v Moravško dolino.

Leopold Schwab pl. Lichtenberg je imel iz zakona (6. junija 1737) z vdovo Marijo Marjeto pl. Janežič, roj. Segolin dva sinova: Leopolda Nepomuka in Jožefa Ksaverija, od katerih je prvi dosegel mesto gubernijskega svetnika v Ljubljani. Pristava na voglu Dunajske in Slonove ulice je ostala v njegovi lasti do leta 1765., ko jo je kupil krčmar Ferdinand Mrvec (Meruetz).

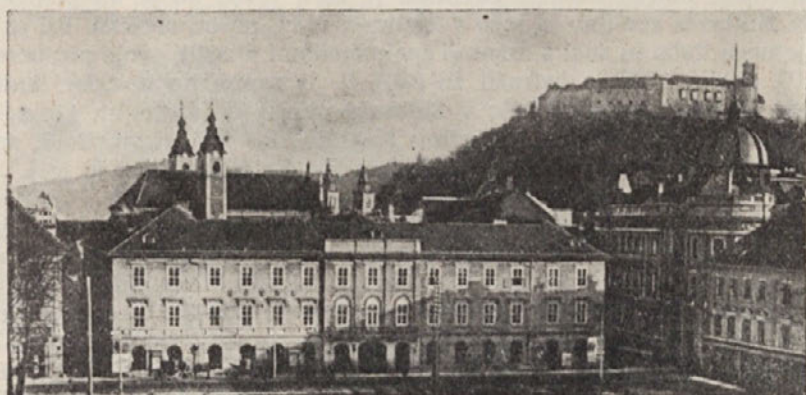
Obliko in lego te pristave je ohranil Florjančič-Kaltschmidov zemljevid Ljubljane. O fronti proti Dunajski cesti še ni sledu. Poslopje je stalo, naslanjajoč se na hišo podkovskega kovača Simona Vičika, po celi dolžini v Slonovi ulici in segalo do vogala Dunajske ceste. Odtod naprej je bil ves pripadajoči svet ob Dunajski cesti tja do Avguštinske ulice nezazidan in se je rabil le za njive in vrtove.

»Slon« postane krčma

Zaradi ugodne lege poslopja ob glavni dovozni progi v mesto je Ferdinand Mrvec Schwabovo pristavo pre naredil v kmetško krčmo in ostajališče. Vhod je bil iz Slonove ulice, na katero je bilo obrnjeno čelo poslopja, ostali del posestva ob Dunajski cesti nasproti samostanu Klarisinj (pозnejše vojaško oskrbovališče) pa je Mrvec namenil za dvorišče, kjer so kmetje, kakor še danes pri Figovcu ali Levu, puščali svoje vozove. Dovoz na to dvorišče je bil na voglu Dunajske ceste in Avguštinske ulice. Za dvoriščem so bili vrtovi, ki so mejili na vrtove Avguštinskega samostana.

Ferdinand Mrvec, ki je bil poročen (3. avgusta 1756) z Marijo Risnik iz št. Vida na Koroškem, se je držal v novi gostilni le kratek čas. Že 31. julija 1773 jo je namreč kupil njegov sosed na nasprotnem voglu, vinski trgovec in gostilničar Andrej Malič star., ki je imel v takratni Gallovi ulici 40 (danes Schellenburgovi ulici 5) dobro vpeljano gostilno.* Po Maličevi smrti (10. marca 1774) je podedovala Slonovo ali

kakor so mu dejali, »Lefontovo« gostišče njegova vdova Jera Maličeva in ga vodila do l. 1785. V tem letu (12. februarja) se je omožila Jerina hčerka Jožefa Marija Malič, roj. 2. januarja 1767, z meščanom in gostilničarjem Jožefom Gašperjem Savinškom, sinom gostilničarja Miklavža Savinška v Židovski ulici št. 285 (danes št. 3). V ženitnem pismu z dne 3. februarja 1785 je izročila Jera Maličeva gostilno pri Slonu, cenjeno na 8000 fl., hčerki Jožefi Mariji za doto; zase si je izgovorila le dve sobi in kuhinjo nad gostilniškim hlevom. Priče pri tej pogodbi so bili za Jero Maličevo Janez Miha Vogou, tajnik ljubljanskega magistrata in Franc Ks.

Hotel Slon okoli l. 1912.

Jamnik, vojni blagajnik in hišni lastnik, za Jožefa Savinška pa dr. Jožef Potočnik, odvetnik in mestni tajnik, Nikolaj Merk, pivovarnar in Jakob Zibert, voditelj mestnega odpravnštva.

Gostilna Slon pod Savinški

Že imena prič na ženitnem pismu kažejo, da je bil tudi ženin Jožef Savinšek,** že takrat med imenitnejšimi meščani. Ni znano, odkod je prišel njegov oče Miklavž, roj. okoli 1718., v naše mesto. Morda je bil doma v Novi Štifti pri Gornjem gradu, morda na Vranji peči. Gotovo je le to, da je postal Miklavž Savinšek, sin Gregorja Savinška 1755 ljubljanski meščan, pa da je stanoval že l. 1751. v bližini Diskalceatske (pozneje Špitalske) cerkve, torej na današnji Ajdovščini, morda kot najemnik kake tamkajšnje gostilne. Dne 15. novembra 1751 s je oženil z Lucijo Žagar, roj. 12. decembra 1723, hčerko Martina Žagarja, krčmarja v Blatni vasi (Kolodvorski ulici) in Jere Blažun. Tam je Miklavž Savinšek od 1752—1758 izvrševal krčmarski obrt in tam se mu je rodil 17. marca

* O Maliču glej mojo razpravo Trgovska zgodovina Schellenburgove ulice v Ljubljani; »Trgovski Tovarišč«, 1937, 1—2, str. 26.

** Izgovarjaj Zavinšek. Ime je pisano po tedanjih še nemških uradnih vpisih, vendar je treba upoštevati, da se nemški S, zlasti pred samoglasniki, dosledno izgovarja ko naš Z. Da je ta izgovarjava pravilna, dokazujejo Novice (n. pr. 1869), ki pišejo Savinškovo ime fonetično, torej Zavinšek. Enako so pisali tudi Zalokarje in Zalarje, poznejše lastnike Slona, v uradnih spisih dosledno Sallocker, Saller, a izgovarjali so jih Zaloker, Zaler.

leta 1753. tudi sin Jožef. Med 1758—1760 pa je Miklavž Savinšek kupil od pasarja Franceta Ungerja hišo v Židovski ulici 285 (3) in izvrševal tam krčmarstvo do l. 1779., ko je hišo in obrt izročil sinu Jožefu, sam pa se umaknil v hišo št. 102 na Sv. Petra cesti, poznejšo Regallijevo hišo št. 21, ki jo je okoli 1776 kupil od krčmarja Luke Novaka.

Jožef Gašper Savinšek je stopil v zakon z Jožefo Marijo Maličevo kot mlad vdovec. Prva njegova žena, poročena z njim dne 15. novembra 1779, je bila Marija Gorjup, hčerka Jurija Gorjupa, grun-tarja v Kozarjih pri Viču. Zapustila mu je hčerko Ano, roj. l. 1781., pa je kmalu nato umrla. Jožef Savinšek je že l. 1779., ko je bil prevzel od očeta Miklavža gostilno in hišo v Židovski ulici, postal meščan. Bil je zelo podjetnega duha in znal z raznimi špekulacijami množiti svoje premoženje. Že 19. aprila 1782 je izdražil za 2401 fl. iz zapuščine dedičev Andreja Jožefa Radonija sosedno hišo v Židovski ulici 286 (danes št. 1), a jo je že l. 1792. prodal strojarju Martinu Kneidlu. Po očetovi smrti (9. aprila l. 1783) je bil podedoval hišo št. 102 na Sv. Petra cesti, ki jo je l. 1786. prodal Primožu Gradu.

Takoj po drugi poroki je s taščo Jero Maličevo vred izdražil vrsto pritličnih hišic, na desni strani Dunajske ceste (št. 19 do 22), ki so stale tam, kjer stoji danes Mathianova hiša št. 14. Te hišice, ki so bile prej last trgovca (od 1761—64 ljubljanskega župana) Matije Franceta Peera, so prišle l. 1783. na dražbo, na kateri jih je izdražil trgovec Jožef L e n a r t D i c o r o n a, a jih že 28. februarja 1785 prodal Jožefu Savinšku in Jeri Maličevi za 4001 fl. Hišice so bile v slabem stanju in je bila v njih nevarnost za požar tako velika, da jih je moral Savinšek na zahtevo kresije popraviti, sicer bi jih pustil magistrat podreti.* Po smrti Jere Maličeve so prešle na njenega sina Andreja Maliča, ki jih je l. 1823. prodal Alenki Smoletovi, vnovič poročeni Valentin, materi Andreja Smoleta.

Jožef Savinšek je bil okoli 1786 za kratek čas tudi lastnik hiše št. 90 na Sv. Petra cesti, ki je prišla nanj od krčmarja Matije Žagarja, a jo že 22. maja 1787 prodal Mihi Zalokarju, v čigar rodbini je ostala do 10. oktobra 1807, ko jo je kupil žitni trgovec in krčmar Miha Jalen iz Lesc pri Bledu.

Dne 1. novembra 1790 je kupil Jožef Savinšek od grofa dr. Marije Jožefa Auersperga njegovi hiši št. 30 in 31 v Gradišču (danes Gradišče 14, odnosno Rimska cesta 8), a ju je že 29. septembra 1802 prodal Žigi baronu Zoisu za 11.500 fl. V njih je Zois namestil svoje fajančne delavnice. V začetku l. 1792. je Savinšek prodal prejšnjo očetovo hišo v Židovski ulici 285 (danes 3) krčmarju Andreju Hitiju, od katerega je pozneje prešla na dimni-karsko rodbino Jurman; pred potresom je bil nje lastnik Franc Goltsch.

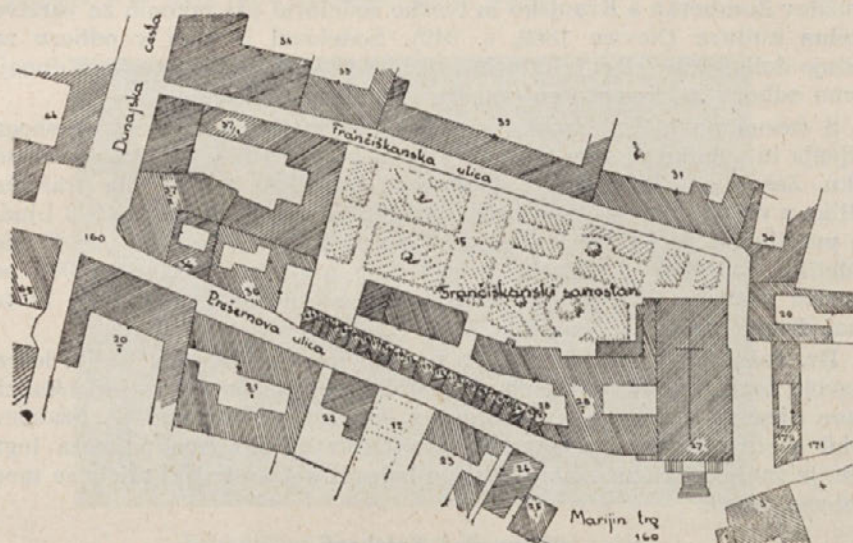
Največjo kupčijo z nepremičninami je napravil Jožef Savinšek dne 10. aprila 1792, ko je kupil za 40.000 fl. od stolnega kapitlja v Zagrebu po požaru poškodovano in tudi sicer precej zapuščeno Metliško graščino z vsemi pripadajočimi zemljišči in gozdovi. Ta pridobitev je bila odločilna za nagli socialni dvig gostilničarskega rodu Savinškov; v Ljubljani je Savinšek kmalu nato postal stotnik meščanske lovске divizije.

V naslednjih letih je kupil Savinšek tudi njive in travnike na voglu sedanje Tyrševe in Pražakove ulice, ki so bili nekoč last deželnega stavbe-

* Prim. Vrhovec, Die landesfürstliche Hauptstadt Laibach, 1886, str. 186. Vrhovec pa je te podatke, ki jih je črpal iz mag. fasc. 4/1885, napačno lokaliziral na gostilno »Pri slonuc, ki ni bila nikdar last trgovca Dicorone; zato je Vrhovecva trditev, da je bila stara Slonova gostilna hudo nevarna za požar, povsem neosnovana.

nika Lovrenca Pragerja, leta 1803. pa za najstarejšega sina Jožefa Contijevo hišo št. 154 v Avguštinski ulici (danes Frančiškanska ulica 8), katero je izdražil za 1920 fl.

Odkar je bil kupil Savinšek Metliško graščino, je rad in dalj časa bival v njej, saj jo je z velikimi stroški docela prenovil. Tam so doraščali tudi njegovi otroci Marija, roj. 1784, Jožef, roj. 31. decembra 1785, Ivana Nepomucena, roj. 1790, Janez, roj. 21. maja 1791 in Andrej, roj. 18. novembra 1798. Očetove gostilne »Pri slonu«, njih rojstne hiše, jim ni bilo več dosti mar. V občevanju z okoliškimi graščaki so se počasi navzeli gosposkega življenja in duhá. Savinškova najstarejša hči Marija se je že 12. septembra 1802 poročila s Francetom baronom Gušičem, graščakom na

Kopija iz katastralne mape. Slon in okolica z vrisanimi prodajalnami (bazarji) v Prešernovi ulici. Stanje okoli l. 1870.

Slatniku pri Litiji, druga hčerka Ivana Nepomucena pa dne 7. januarja 1807 z ljubljanskim veletrgovcem in poznejšim graščakom na Bistri Francetom Galletom; obe ste dobili za doto 30.000 fl., kar je bilo v tedenjih časih ogromno denarja. Savinškova sinova Jožef in Andrej se sploh nista hotela več ločiti od Metlike, le Janez je vstopil okoli 1816 kot konceptni pripravnik v službo pri ilirskem guberniju v Ljubljani. Po svojem 60. letu se je tudi stari Jožef Savinšek docela umaknil iz Ljubljane ter leta 1822. prodal gostilno pri Slonu Blažu Zalokarju, gostilničarju pri Figovcu. (Glej spodaj.)

Po Savinškovi smrti (1823) je njegov najmlajši sin in univerzalni dedič Andrej Savinšek (pisal se je kakor tudi njegovi potomci »Savinscheg) prodal hišo v Frančiškanski ulici in svet na Dunajski cesti. Na tem svetu je leta 1826. sezidal véliki prevoznik Janez Kristjan Kanz svojo tvornico vžigalnikov.*

* O tej tvornici pri m. mojo razpravo: Kančeva tvornica vžigalnikov v Ljubljani, Glasnik muzejskega društva, 1936, str. 148.

Andreju Savinšku sta se rodila iz zakona s hrvaško plemenitašinja Ivano pl. Blažeković sinova Jožef in Karl in hčerka Matilda, ki se je pozneje poročila z asesorjem Ignacom pl. Vestom. Po smrti Andreja Savinška (29. oktobra 1849) je podedoval metliško graščino njegov najstarejši sin dr. Jožef Savinšek, poročen s Karolino plem. Pipitz, hčerko guvernerja avstroogrške banke Jožefa pl. Pipitza. Po zvezah svojega tasta je dobil dr. Savinšek leta 1871. tudi viteštvo. Bil je ljudomil in priljubljen, vendar ni mnogo zahajal v družbo razen na čitalniške in kazinske prireditve v Ljubljani, pozimi pa je bival z ženo ponajveč na Dunaju. Bil je od leta 1867. do 1883. tudi deželni poslanec iz kurije veleposilstva. Kot tak je v kranjskem deželnem zboru leta 1869. predlagal združitev Žumberka s Kranjsko in tvorno sodeloval pri zakonih za varstvo deželne kulture (Novice 1869, s. 349). Sodeloval je tudi v odboru za gradnjo dolenjskih železnic in pristopil leta 1895. z večjim zneskom dunajskemu odboru za podporo po potresu razdejane Ljubljane.

S časom pa mu ni moglo posestvo več kriti njegovega gosposkega življenja in izdatke za sina Gustava, ki je bil častnik pri 12. ulanskem polku. Zašel je čedalje bolj v dolgove in leta 1899. mu je bila graščina Metlika z vsemi posestvi vred prodana. Kupila jo je 1. januarja 1899 Ljudska posojilnica, od katere je prešla 1903 v last Prve dolenjske posojilnice v Metliki. Obsežno graščinsko posestvo je bilo med 1899 do 1906 po parcelah prodano. V graščini je danes nameščeno okrajno sodišče in še nekaj drugih uradov.

Dr. Jožef vitez Savinšek je po prodaji graščine živel v Celju, ločen od svoje žene, v prav skromnih razmerah. Umril je baje v celjski okolici. Zakon njegove hčerke Ide, poročene z ogrskim vlastelinom pl. Szabom, ni bil srečen. O usodi njegovega sina Gustava, zadnjega potomca tega rodu, je samo toliko znanega, da se je bojeval kot avstrijski oficir še med svetovno vojno.

»Slon« pod Zalokarji

Dne 4. aprila 1822 je izdražil Slonovo gostišče za 16.110 fl. gostilničar pri Figovcu, Blaž Zalokar. Od kupnine je takoj plačal 6000 fl., ostanek pa se je vknjižil na posestvo v prid Jožefu Savinšku. Blaž Zalokar, roj. okoli 1778, je bil sprva (1804) najemnik prejšnje Mulejeve gostilne na Dunajski cesti 64 (danes 11), kjer je ostal do 1816, ko je prevzel od Alenke vdove Smolé, poročene Valentin, sosedno Figovčevo gostilno št. 65 (danes 13) v najem. Tu so se mu iz zakona (24. oktobra 1814) z Jeroskander rodili sinovi Jernej, Janez in Franc Serafin ter hčerki Marija in Helena. Dve leti potem, ko si je pridobil gostilno pri Slonu, pa je Zalokar umrl za pljučnim otrpnjenjem (24. julija 1824). Vdovo Jero je leto za tem vzel Zalokarjev hlapec France Rodé, roj. leta 1790., sin posestnika in usnarja Jerneja Rodeta, p. d. Mokarja v Sneberjah 15 (25). Nemara izvira domače ime »pri Mokarju«, ki se je odtedaj oprijelo »Slona«, od tega Rodeta.

Rodeti

Nedoletnim Zalokarjevim otrokom je bil postavljen za varuha Janez Prasnik, gostilničar v Gradišču 24 (danes 7), gostilno »Pri slonu« pa je vodil na njih račun Franc Rodé, ki se je bil po smrti prve žene Jere vdove Zalokarjeve (23. aprila 1828) vnovič poročil (22. februarja 1830)

z Marijo Polc, roj. 21. novembra 1808 na Jesenicah, hčerko Zoisovega fužinarskega nadzornika Jurija Polca iz Jesenic, natararico v tedanji Jurmanovi gostilni »Pri zlatem jagnjetu« na Sv. Petra cesti 141 (5). Iz tega zakona sta se mu rodila sinova France (1830) in Andrej (1834) in hčerke Alojzija (1836), Helena (1837) in Katarina (1842), od katerih se je Helena 1857 poročila s kamniškim meščanom, poštarjem in posestnikom Janezom Debevcem, Katarina pa 1860 z aktuarjem okrajnega urada v Škofji Loki, Jožefom Dralka, poznejšim vladnim svetnikom. Rodé je ostal pri Slonu samo še 3 leta. Leta 1833. je namreč na dražbi kupil Severjevo gostilno pri »Krajcbirtu« v Kapucinskem predmestju 72, ki je stala nasproti Figovčeve gostilne pred sedanjo kavarno Evropo, Slona pa je prevzel leta 1834. kot najemnik Jožef Zalar.

Notranjščina kavarne pri Slonu pred vojno

Po Rodetovi smrti (3. marca 1851) se je njegova vdova Marija l. 1853. vdrugeič poročila z lesnim trgovcem Jožefom Dovganom ter se preselila z možem na Pokopališko cesto 155 (4), kamor je vzela s seboj tudi mater Jero in pastorko Katarino. Gostilno pri Krajcbirtu je prevzel Rodetov sin Franc Rodé ml. Ko se je dne 30. junija 1855 poročil z Lucijo Dovč iz Spodnje Zadobrove, je gostilno oddal v najem, sam pa se je bavil z očetovo kmetijo v Sneberjah ter pomagal materi Mariji pri vodstvu njene lesne trgovine v Ljubljani in tvornice furnirjev v Podrečju pri Domžalah. Bil je orjaškega telesa in zastavonoša »Južnega Sokola« pri čigar ustanovitvi je sodeloval. Gostilnu pri Krajcbirtu, za katero se ni več dosti brigal, je z vsem pripadajočim svetom dne 27. julija 1867 prodal podjetniku Luki Tavčarju, ki je leta 1868. staro poslopje in skladišča podrl, na njih mestu pa med letom 1869.—70. sezidal, znatno odmaknjeno od dotodanje ulične črte, dvonadstropno palačo, v kateri je namestil hotel, kavarno in restavracijo »Evropo«.

Marija Rodé, vnovič poročena Dovgan, je po smrti svojega drugega moža Jožefa Dovgana (5. februarja 1862) nadaljevala njegovo lesno trgovino na Pokopališki cesti 155 na svoje ime in ob pomoči sina Franceta

Rodeta ml. Ko je ta po nenadni smrti žene Lucije (1875) tudi sam čez leto dni (21. septembra 1876) umrl, je v svoji dobroti prevzela skrb za njegove nedoletne otroke Ivana, roj. 8. maja 1863 v Sneberjih in Lucijo, roj. 8. septembra 1866.

Ivan Rodé, ki se je po dovršitvi Mahrove trgovske šole praktično priučil v Trstu lesni stroki, je prevzel že leta 1884., torej z 21 leti, posestva in podjetja svoje babice v Ljubljani in Podrečju. Posvetil se je posebno kupčiji s trdim lesom za umetno mizarstvo, ki mu je donášalo, ker je bil izredno marljiv in zmožen trgovec, leto za letom lepih dobičkov.

Ivana Rodéta je pobrala smrt v najlepši moški dobi. Umrl je samec, star komaj 41 let, dne 31. marca 1904 za črevesnim rakom. V oporoki je volil desetim narodnim društvom čez 5000 K, največ (2000 K) Slovenskemu planinskemu društvu. Mestni realki v Idriji, edini takratni slovenski realki, pa je poleg denarnega volila zapustil vso svojo bogato knjižnico. Ostalo njegovo imetje, zlasti hišo in svet na Pokopališki ulici 4, je podedovala njegova sestra Lucija, poročena z ravnateljem Kmetijske družbe za Kranjsko, Gustavom Pircem. Njen sin ing. Ciril Pirc je še danes lastnik tega sveta in nove vile, ki je tam nastala.

Od Zalokarjevih otrok so medtem do leta 1853. pomrli vsi razen Jerneja Zalokarja in njegove sestre Marije Zalokar, ki jo je leta 1838. pri Frančiškanih vzel Janez Angelo Acerboni, blagovni preglednik ljubljanske carinarne, a se je kmalu preselil v Trst. Marija Acerboni je prodala leta 1841. svoj lastninski delež na »Slonu« bratu Jerneju, ki je s tem postal edini lastnik »Slona«, dasi ni mogel docela izplačati sestre ter se je Acerbonijeva terjatev še dolgo let vlekla po zemljiški knjigi.

Jernej Zalokar je dal kmalu potem prezidati staro gostilno v Slonovi ulici ter jo je dvignil na eno nadstropje, obenem pa je zazidal praznino na voglu Dunajske ceste in Frančiškanske ulice. Iz gostilne je nastal, slično kakor 1836 nasprotni Maličev hotél Stadt Wien, okoli 1844 nov hotél Slon (Elefant), ki ga je še nadalje vodil Jožef Zalar kot zakupnik. Slon se že 1848 omenja kot gostišče I. reda (Costa, Reiseerinerungen aus Krain, s. 25).

Leta 1852. se je lotil Andrej Zalokar, najbrž na prigovarjanje svojega zakupnika Zalarja, zidave pritličnega kopališča za parne in kadne kopeli v Frančiškanski ulici, na mestu prejšnjih hlevov. To prvo kopališče za kadne in parne kopeli v Ljubljani je bilo sicer še dokaj primitivno, a je nudilo vendar priložnost za kopanje tudi pozimi.

S kupno pogodbo z dne 14. junija 1853 je prodal tedaj petintridesetletni Jernej Zalokar svojemu dolgoletnemu zakupniku Jožefu Zalarju vso hotelsko stavbo s kopališčem vred za 33.000 fl. Od kupnine so se odšteli vknjižene terjatve v znesku 13.000 fl., ki jih je prevzel Zalar náse, in sicer terjatve Marije Acerboni za 3000 fl., Janeza Acerboni za 7000 fl. in Ljubljanske (= Kranjske) hranilnice za 3000 fl. Ostanek kupnine v znesku 20.000 fl. se je vknjižil na »Slona«, toda tako, da je imel prejematni Jernej Zalokar 5 odstotkov tega zneska, torej 1000 fl. na leto, vsota, s katero se je dalo v tistih časih kar udobno živeti. Da bi mu ta vir stalne letne rente prehitro ne skopnel, je Jernej Zalokar v kupno pogodbo vrnil še nadaljno določbo, da mu sme Zalar od dolga 20.000 fl. odplačevati na leto največ 5000 fl., razen tega pa si je izgovoril dosmrtno brezplačno stanovanje v

vogalni sobi hotela z razgledom na Slonovo ulico in Dunajsko cesto. Ko bi Zalar, kakor namerava, poslopje prezidal, mora za Zalokarja prirediti 2 sobi namesto dosedanje ene. Iz bivšega trgovskega sotrudnika je postal Jernej Zalokar dobro preskrbljen rentnik, ki je brez skrbi živel še 10 let (umrl je v hotelu Slon dne 12. junija 1863, star šele 45 let).

Hotel Slon pod Zalarji

Tudi Jožef Zalar je napravil s Slonom dobro kupčijo. Prišel je po 20 letnem najemništvu gostilne v last lepe, nove stavbe, povečane v hotél, ne da bi bil zanjo plačal niti krajcarja gotovine.

Jožef Zalar (Saller*) se je rodil 13. januarja 1810 v Zapotoku pri Turjaku kot sin gruntarja Martina Zalarja in Neže Petelin ter je, komaj polnoleten, l. 1834. vzel v najem Slonovo gostilno. Dne 15. januarja 1837 se je poročil pri Frančiškanih z natakario Rezko Peklar, roj. l. 1815. v Trbovljah kmetu Juriju Peklarju, s katero je imel tri sinove in več hčerk. Postal je že 3. oktobra 1843 ljubljanski meščan in vodil čez 30 let gostilno, potem hotél pri Slonu. Veljal je za podjetnega in izvrstnega gostilničarja, a bil je obenem zelo dobrega srca, posebno do revnih dijakov; pridobil si je velike zasluge za umno obdelovanje ljubljanskega barja in je svoja posestva na njem, z zasaditvijo dreves in dr., spravil v najlepše stanje.** Bil je zaveden slovenski mož in najbrž prijatelj Prešernov, ki je rad zahajal k njemu. Pod Zalarjem je dobil hotel Slon dokončno zunanjo obliko, ki jo je obdržal do naših dni.

Jožef Zalar

Med 1856—1857 se je namreč Zalar lotil temeljite prezidave svojega hotéla. Glavni dotedanji vhod iz Slonove ulice je zazidal in odprl l. 1859. na tem voglu v prejšnjih gostilniških prostorih veliko kavarno s 6 okni na Dunajsko, s 4 na Slonovo ulico, ki je obdržala svojo obliko do naših dni. Gostilniške prostore je namestil na levo od velike uvozne veže, v katero je držal med 4 močnimi stebri uvoz z Dunajske ceste. Restavracija je gledala s 6 okni na Dunajsko cesto, z 8 pa na Frančiškansko ulico, odkoder je bil prvotno (razen s hotelske veže) tudi vhod vanjo. Célo hotelsko poslopje pa je Zalar dvignil na drugo nadstropje, tako da se je s svojimi 15 okni na Dunajsko cesto, 12 okni na Frančiškansko in 4 okni na Slonovo ulico kar lepo podalo, tembolj ko je bila nad uvozom napravljena pred srednjimi tremi okni prvega nadstropja čedna, s cvetjem ozaljšana terasa. V kopališče se je napeljal iz studenca pod Šišenskim vrhom poseben vodovod, ki je služil razen za kadne in parne kopeli tudi za prhe. Obenem se je razširila od l. 1852. obstoječa kotlarna. (Dzimski, Laibach und seine Umgebung 1860, str. 130.)

* Glede pisave imena prim. opombo na strani 3.

** Prim. »Laibacher Zeitung« 12. avgusta 1868, št. 184.

»Slon« se je po prezidavi pomaknil v prve vrste ljubljanskih hotêlov. Imel je l. 1857., ko še ni bilo kavarne, čez 12 uslužbencev, ki so l. 1869. poskočili na 17, s kavarno pa na 25.

V začetku l. 1859. je Zalar zaprosil za podelitev kavarniške koncesije. Malo trdo je šlo, ker je bila čisto blizu v nasprotni Grumnigovi hiši Dunajska cesta 9 (danes 4) že kavarna Nikolaja Karla. Ker pa je bila ta kavarna majhna, a vrhtega na prav slabem glasu, so mestni očetje ugodili Zalarjevi prošnji ter mu dne 18. julija 1859 izdali koncesijo za kavarno, češ, da »si je Zalar z zidanjem velike stavbe in nastanjenjem prihajajočih častnikov (Transener Offiziere) pridobil velike zasluge za mesto, da je znan kot zmožen poslovni človek (tüchtiger Geschäftsmann) in da so prostori za kavarniški obrat zelo pripravi.« (Mag. akt. fasc. 4118/1859.) Kavarna Slon je postala glavno shajališče ljubljanskega pridobitnega sveta ter je to ostala do naših dni.

V prvem nadstropju razširjenega hotela je Zalar dal napraviti tudi dvorano za manjše plesе in druge družabne prireditve. Ta dvorana je postala važna za slovensko kulturno zgodovino, ker se je vršila v njej

ustanovitev Narodne čitalnice.

Dne 20. oktobra 1861 se je vršil v dvorani hotela Slon ustanovni občni zbor Narodne čitalnice v Ljubljani, druge čitalnice v Sloveniji. (Novice 1861, str. 365.) Za predsednika je bil izbran prvi slovenski župan ljubljanski Miha Ambrož, za podpredsednika trgovec Karl Kanut Holzer, sin poštarja in graščinskega oskrbnika v Logatcu, Ivana Holzerja in Slovenke Marjane Urbančič. Med ostalimi odborniki Narodne čitalnice so bili dr. Janez Bleiweis, dr. Etbin Costa (knjižničar), odvetnik dr. Janez Ahačič, trgovec Jožef Debevec, graščak Anton Gale z Bistre, hišni posestnik in rokavičar Janez Horak, gimnazijski profesor Ivan Macun (tajnik), dr. Jožef Orel, trgovec Jožef Pleiweis, kanonik in poznejši škof dr. Janez Pogačar, trgovec Franc Ks. Souvan, okrajni pristav in poznejši notar Luka Svetec, medicinalni svetovalec dr. Jožef Schrott; trgovec Ivan Več (blagajnik), trgovec Valentin Zupan, poznejši prvi slovenski predsednik Trgovske in obrtne zbornice in Franc Žeravec (drugi tajnik).

Mesec dni nato, dne 24. novembra 1861 je priredila Čitalnica v Slonovi dvorani in še v dveh sobah, katere ji je Zalar prepustil, svojo prvo »besedo«, na kateri je bilo navzočnih čez 230 društvenih članov s svojimi rodbinami. Vse je bilo židane volje, saj je bil podjetni hotelir Zalar tudi v svoj hotel vpeljal plinsko razsvetlavo, katero je dobavljala pravkar zgrajena ljubljanska plinarna. Predsednik Ambrož, ki si je bil kot ljubljanski župan pridobil mnogo zaslug za uvedbo plinske razsvetljave v Ljubljani, je v pozdravnem govoru lepo primerjal »materialno svetilo nove plinske luči« z »lučco, ki jo je prižgala Čitalnica narodu za njegovo duševno razsvitljanje«. Ob deklamacijah narodnih pesmi (med njimi tudi Jenkovih »Strunam« in »Naprej«), »samoigri« in plesu je prijetno potekal večer, »postavna« množica čitalničarjev pa se je po dobri ljubljanski navadi vsedla za mizo, za katero je »gospoda Zalarja prijazna gospodinja prav dobro skrbela«. (Novice 1861, str. 396—98.)

Čitalniške besede pri »Slonu« so Ljubljančanom hudo ugajale in je bila druga taka prireditve že na praznik sv. Štefana, dne 26. decembra 1861, zopet v dvorani hotela Slona. (Novice 1862, št. 1.) Čitalniške

prireditve pri Slonu, med njimi tečaji za učenje cirilice, so se vrstile potem še vse leto 1862 in deloma 1863, dokler si ni Čitalnica pridobila v Souvanovi hiši, Schellenburgova ulica 57 (= 1) lastne prostore, plesno dvorano pa slovesno odprla dne 22. novembra 1863.*

*

Jožef Zalar je umrl v svojem hotelu dne 11. avgusta 1868 za vodenico. Podedovala ga je kot univerzalni dedič njegova vdova Terezija, ki je izročila vodstvo restavracije Ljubljančanu Ferdinandu Göcku, kateremu je sledil okoli l. 1870. kot najemnik Janez Hafner, roj. l. 1843. v Stražišču, vrl slovenski mož in izvrsten gostilničar. Ostal je pri Slonu do l. 1879. a se še enkrat (l. 1889.) povrnil. Bil je od 1893—95 tudi član slovenskega občinskega sveta ljubljanskega. Umrl je, star 61 let, dne 14. marca 1906.

Zalarju so se rodili v zakonu s Terezijo Peklar 3 sinovi in 4 hčerke. Najstarejši sin Franc, roj. 1840, poročen z Ano Omrzu, je bil višji računski oficijal, potem uradnik deželne bolnišnice in je umrl 10. junija 1918 v Ljubljani. Ludvik, roj. 1844, je bil prometni uradnik Južne železnice in je umrl 1901 v Trstu. Od hčerk je vzel Terezijo leta 1865. Karl Waschnitius, uradnik Avstrijske narodne banke, Karolino Berto 1868 fotograf Eduard Simon Rupnik, Antonijo pa leta 1870. trgovec Jožef Edvard Blasitz. Pri materi je ostal le sin Jožef Zalar, roj. 31. maja 1843, ki se pa ni mnogo brigal za hotelski obrat. Zelo nadarjen, je govoril več svetovnih jezikov in bil odličen kaligraf in fotograf (atelje je imel v hotelski zgradbi), a bil je zapravljiv in stavil materi čedalje večje zahteve, ki so seveda obremenjevale hotelski obrat.** Ker se ga je lotevala jetika, je priletna Terezija Zalar, spoznavši, da njenega hotela ne bo vodil nobeden njenih sinov, prodala dne 10. julija 1874 Antonu Gnezdi, kavarnarju na Mestnem trgu 8, južno polovico hotela (trakt na Slonovo ulico) za 48 tisoč fl., dve leti nato (6. septembra 1876) pa še severno polovico.

Janez Hafner

Hotel Slon pod Gnezdovimi

Novi lastnik »Slona«, Anton Gnezda se je rodil 31. maja 1826 na Vojskem nad Idrijo kot sin slovenskih kmetijskih staršev. Kavarnarstva se je izučil v cesarski kavarni v Idriji, ki je dala v sredi 19. stoletja Ljubljani domačega naraščaja namesto prejšnjih Svicarjev in Italijanov

* Prim. moj članek: Souvani v »Trgovskem Tovarišu«, 1936, št. 8—9, str. 137.

** Jožef Zalar, poročen z Barbaro Logar, hčerko posestnika Janeza Logarja in Marije Peklar, je slednjič napravil vse in preživel svoje zadnje dni v mestni ubožnici v Gradišču št. 11, kjer je 16. avgusta 1882 za jetiko umrl. Tam sta umrla 1887. tudi njegov sin Silvester in 1891. njegova žena Barbara, oba za isto boleznijo. Njegov najstarejši sin Ferdinand je postal mesar v Koprivnici na Hrvaškem, najmlajši Egidij Evgen pa lončarski pomočnik. Zalarjevo fotografsko podjetje na dvorišču hotela Slona je prevzel leta 1880. fotograf Vincenc Lobenwein, doma iz Kotarč na Koroškem.

(Gnezda, brata Gruden itd.). V Ljubljani je Gnezda odprl l. 1857. kavarno v Zeschkovi hiši na Mestnem trgu 8, pozneje kavarno »Merkur«,* ki so jo v teh letih (okoli l. 1861. radi obiskovali dr. Jože Vošnjak, sodna pristava Karl Pleško, Franc Kočever itd. Leta 1859. se je Gnezda poročil z Jožefo Prosinagg iz Maribora, sestro steklarja Hermana Prosinagga v Hrastniku in zdravnika dr. Roberta Prosinagga v Ljubljani.

Anton Gnezda

Po prevzetju hotela »Slona« si je Gnezda pridržal vodstvo hotela in kavarne, restavracijo pa mu je vodil Janez Hafner. Gnezda je najprvo prenovil fasado hotela in na novo opremil vseh 56 sob, uvedel vožnjo na vlake s hotelskim omnibusom in dal po stavbeniku Viljemu Treotu docela prezidati dotedanje kopališče, v katero je po nasvetu primarija dr. Alojzija Valente poleg kadnih in parnih kopeli uvedel posebne kopeli z žveplom, železom, in zlasti s šoto (po načinu Francovih toplic na Češkem) za ženske bolezn. Uredil je tudi v levem voglu dvorišča majhen a pri-

jeten restavracijski vrt. Pred hotelom so postajali ljubljanski izvoščki s svojimi tipičnimi landauerji. Vonj po konjih je ob vročih dneh neprijetno vdarjal v restavracijske in hotelske sobe. Tu je treba poudariti, da dvorišče hotela Slon ni bilo obsežno in da se niso na njem nikdar shajali podeželski poštni vozovi, kakor se je ponekod (Jutro z dne 22. junija 1937, št. 142) trdilo. Shajališče pošt je bilo od l. 1825. do 1895. samo na dvorišču stare Maličeve hiše št. 59 (danes Schellenburgova ulica 5), ki je mejila ob Maličev hotel (danes Schellenburgova ulica 7). (Prim.: Fr. Šemrov, Ljubljanska pošta, Ljubljana 1927, str. 54—55.)

Po zgodnji smrti Antona Gnezde (29. septembra 1880) je vodila njegova vdova Jožefina Gnezda kot univerzalni dedič hotel in kavarno z veščo roko še celih 35 let. Restavracijo so imeli v zakupu od l. 1880. do 1889. Franc Ehrfeld, prejšnji restavrater Kazine, od l. 1889. do 1892. zopet Janez Hafner, ki pa je l. 1892. prevzel pivovarniško restavracijo na Sv. Petra cesti 47, od l. 1892. do 1897. Jožef Mayer, rojen Dunajčan, pod katerim je bila Slonova restavracija na višku svojega slovesa, od l. 1897. do 1902. Gabriel Fröhlich z Dunaja in od l. 1902. do 1918. Karl Oton Schmidt, ki je l. 1919. odšel v Gradec.

Jožefina Gnezda

Kavarna Slon je tudi pod vodstvom Gnezdovih obdržala svoj stari sloves in priljubljenost. Sem so zahajali v letih 1876. do 1900. kot stalni

* To kavarno so vodili po Gnezdovem odhodu Janez Gruden (do 1877), Jožef Lissner (do 1884), Ulrik Stuppan in dr.

gostje zastopniki ljubljanskega trgovstva in obrtništva, kakor Ferdinand Souvan, Ivan Več, Anton Dečman, Matija Gregorič, Franc Peterca, Andrej Malič, Adolf Perles, Jožef Pauer, Ivan Janesch, Jožef Střelba, Luka Tavčar, Filip Supančič, Karl Achtschin, Anton Stacul, Jožef Novak, Ivan Luckmann, Ivan Lininger itd., a tudi zastopniki svobodnih poklicev, kakor dr. Ivan Tavčar, Mdr. Illner, dr. Danilo Majaron, dr. M. Hudnik, dr. Štor in dr. Od uradništva je bil stalen gost vladni svetnik grof Rudolf Margheri in državni pravnik Franc Trenz, od vojaštva pa upokojeni admiral Dufa, ki je rad posedal v družbi mladih oficirjev do pozne noči. V to družbo sta rada zahajala tudi deželni poslanec in graščak baron Taufferer in vitez Jožef Savinscheg, ljubljanski meščan in poznejši mecen Viktor Smole itd.*

Tako je kavarna Slon v tej dobi nudila pestro sliko ljubljanskega meščanstva brez razlike narodnosti in poklicev. Ob letnih velikih sejmih

Restavracijski prostori Slona pred vojno

je pa vanjo pritisnil skoraj ves zunanji trgovski svet, zlasti veliki trgovci z deželnimi pridelki z Dolenjske, Štajerske in Hrvaške.*

Razvoj hotěla Slona med l. 1869. do 1910. kažejo nastopne številke. Pod Terezijo Zalarjevo je bilo l. 1869. v restavraciji natakarjev in druge služinčadi 7, v kavarni 7, v hotelu 8, v kopališču 3, skupaj 25 uslužbencev, pod Jožefino Gnezdovo pa leta 1910. v restavraciji 19, v kavarni 12, v hotelu 18, v kopališču 4, skupaj 53 uslužbencev.

Ko je Jožefina Gnezda dne 25. decembra 1914 umrla, so podedovali (3. septembra 1915) hotěl njeni otroci: dr. Maks Gnezda, primarij na Dunaju, Anton Gnezda, zasebnik v Ljubljani, Hermina, poročena z notarjem Alfredom Rudeschem v Radovljici in Ivana, poročena z ravnateljem Filharmonične družbe Ivanom Gerstnerjem.

Ti so s kupno pogodbo z dne 31. oktobra 1917 prodali hotěl manufakturni veletrgovski tvrdki Hedžet in Koritnik.

* Povedal gospod Jean Schrey.

Hotel Slon pod Antonom Koritnikom

Današnji lastnik hotela Slon Anton Koritnik se je rodil 2. februarja leta 1875. v Leskovcu pri Krškem. Njegov oče je bil posestnik in gostilničar. Tam je dovršil mladi Koritnik meščansko šolo. Na materino nagovarjanje, ki je preko nekega popotnika poizvedela in dobila naslov Eratove mešane trgovine v Mokronogu ter se potem pismeno dogovorila, je odšel petnajstletni mladenič s culico v roki z nekim voznikom preko Krškega in Sevnice tja v uk. Ko se je izučil je pri Eratu še nekaj časa serviral, nakar je odšel v Novo mesto v manufakturno trgovino Franca Božiča. Nato pa mu je stric preskrbel mesto pri Možetu v Gorici, kjer je

Anton Koritnik

bil tudi sam. V zvezi s tem materinim bratom je tudi nastalo njeno nagovarjanje mladega sina, da naj se odloči za trgovino, ko je moral kot najstarejši od treh bratov in petih sester začeti misliti, kako se bo izobrazil za samostojen zaslužek. Ko se je vrnil Koritnik leta 1897. od vojakov, je šel zopet nazaj v manufakturno trgovino k I. Možetu, potem pa je bil do leta 1903. pri Krojaški zadrugi v Gorici, ki je bila manufakturna trgovina precejšnjega obsega. Tega leta sta začela z Matijo Hedžetom, ki je bil do tedaj v Celju pri Majdiču, v enem prostorčku zraven glavnega trga manufakturno trgovino, ki se je lepo razvijala, kot domače slovensko podjetje, posebno ker sta mlada podjetna moža razvila tudi daleč po goriški okolici propagando. Firma se je imenovala: »Pri Ljubljancanih« Hedžet & Koritnik, ter je

zaposlovala v trgovini na drobno in na debelo pred vojno 15 ljudi. Anton Koritnik se je poročil v Gorici leta 1915. z Ido Breginc, hčerko posestnika in gostilničarja v Srpenici pri Boveu, ter odšel namesto na ženitovanjsko potovanje v zapor. Še ne dober teden po poroki je prišla italijanska vojna napoved. Ker je moralo biti ponoči mesto v temi radi sovražnika ter vse luči zastrte, je dala luč, ki se je nekako slučajno enkrat svetila skozi nezaprta vrata iz Koritnikovega stanovanja, nekemu madžarskemu oficirju povod za takojšnjo aretacijo pod sumom, da so dajali znamenja sovražniku. Ko se je stvar srečno iztekla, je bilo treba misliti na preselitev trgovine, ki se je še istega leta izvršila pod dokaj težkimi okoliščinami sovražnega ognja. Firma se je preselila v Ljubljano in je trgovala tukaj naprej, kakor se je pač tedaj dalo in kolikor ni družabnikov ovirala vojaška služba. Ko je tvrdka 1917. leta kupila hotel Slon, ga je koj začel voditi Koritnik, Hedžet pa se je brigal za manufakturno veletrgovino. Ob razdružitvi tvrdke Hedžet in Koritnik meseca decembra 1930 je postal Koritnik lastnik hotela. Koncesijo za restavracijo in kavarno je

dobil 22. aprila 1918. Restavracijo mu je vodil do l. 1920. Aleš Zalaznik, ki pa je kmalu nato kupil gostilno in hišo »Pri Šestici« na Dunajski cesti 8. Za njim je imel restavracijo pri Slonu v najemu Jožef Mastnak, potem od leta 1927. do 1930. Aleksander Roth in Alojzij Klasek, nato pa Roth sam. Svojo restavracijsko koncesijo je Koritnik leta 1935. odjavil. Od maja 1934 je nje imetnik Jurij Krisch, sin bivšega restavraterja pri Ferlincu, Petra Krischa, medtem ko si je Koritnik obdržal koncesijo za hotel in kavarno.

Že pred desetimi leti, ko je imel gradbeno dovoljenje za prezidavo hotela, je mislil Koritnik in pričel delati načrte za novo stavbo. Leta 1930. je kupil od Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo sosedno hišo št. 54 v Prešernovi ulici, da zaokroži svoje posestvo. Ko so mu prezidavo odsvetovali in je proračun pokazal razliko med prezidavo in novogradnjo, je počasi dozorela odločitev za novo stavbo z vsem sodobnim tehničnim ugodjem, kakor to tudi zahteva konkurenčna sposobnost.

Nova hotelska zgradba v surovem stanju konec l. 1937.

Ko sta z ženo obiskovala mednarodne hotelirske kongrese ter tako bila v Italiji, Švici, Nemčiji, Ogrski, Avstriji in Češki, sta dobila mnogo pobud za nove načrte. Ko je končno padla odločitev, da se podere stari hotel in postavi nov, ki se je tako zavlekla radi pomanjkanja denarja, je sestavil Koritnik program z arh. ing. Rohrmanom ter sta se odpeljala v inozemstvo, da sta si ogledala moderne hotele. Končni načrt za novo zgradbo se je sestavil s sodelovanjem Koritnikove gospe, ki je med moževim potovanjem sestavljala doma idejni načrt. Skupno delo obeh zakoncev je začelo dobivati stvarno obliko, ko je bila narejena še zadnja težka odločitev in najeto večmilijonsko posojilo, čigar obrestovanje je danes gospodarjeva velika skrb. Tako so začeli v letu 1937. podirati stari hotel in iz tal je rasla nova moderna stavba.

V novem hotelu bo vse moderno ugodje. V pritličju bodo trgovski lokali s pripadajočimi prostori v 1. nadstropju, kjer bo tudi kavarna. Restavracija bo v pritličju na današnjem dvorišču, tujske sobe pa bodo v 2., 3. in 4. nadstropju. Sob bo 54 novih. Tudi vinska klet bo v hiši. Od starega hotela je zaenkrat še ostal del trakta v Frančiškanski ulici,

kjer je kopaljšče in še 45 tujskih sob. Če bodo razmere in okoliščine dopuščale, bo kasneje enkrat podrt tudi ta del in bo tudi tam zrasla nova stavba kot zaključek in dopolnitev novega hotela.

Zgodovina hiše Prešernova ulica 54

1785—1805:	Slonova ulica 15
1805—1877:	Slonova ulica 14
1877—1900:	Slonova ulica 52
1900—1923:	Prešernova ulica 52
1923—1938:	Prešernova ulica 54

Ker je hiša v Prešernovi ulici 54 postala od l. 1930. del celotnega Koritnikovega sveta, namenjenega za novo palačo hotela Slon, morda ne bo odveč, če podamo tudi o njej nekaj zgodovinskega gradiva.

Predhodnica te hiše je stala že za Valvazorja, bila je torej mnogo starejša od »Slona«. Vidimo jo tudi na Florjančič-Kaltschmidovem zemljevidu Ljubljane iz l. 1745. Nje lastnik je bil od l. 1714. do 1727. Vid Sevšek, od l. 1727. do 1765. podkovski kovač Simon Vičik (Witschikh), kateremu je nasledoval podkovski kovač Ignacij Kunst. Njegova vdova Polona roj. Wolfarth se je okoli l. 1768. vnovič poročila s podkovskim kovačem Jožefom Widemannom, ki je s tem postal lastnik hiše.

Po Widemannovi smrti (1791) je kupil njegovo hišo podkovski kovač Jurij Bayer, ki je prejel meščanstvo dne 15. marca 1793. Iz zakona z ženo Marijo Ano, solastnico hiše, se mu je l. 1796. rodil sin Alojzij Bayer star., ki se je okoli 1826 poročil z Dunajčanko Elizabeto Gallberger, a je bil prej prevzel očetovo kovačijo. Po njegovi smrti (1850) je vodila vdova Elizabeta Bayer kovačijo s 3 kovaškimi pomočniki še do l. 1876. V ostale pritrilne prostore na dvorišču se je vselil strugar Franc Unglerth ter tam ostal do 1880. V tej hiši, in sicer v traktu na dvorišču se je izvrševala kovaška obrt poldrugo stoletje.

Alojzija Bayerja star. in Elizabete sin Alojzij Bayer ml., roj. 7. maja 1872, se ni več zanimal za očetov obrt. Vstopil je pri kameralni (= finančni) upravi v Ljubljani, postal l. 1854. ingrosist državnega knjigovodstva, potem finančni računski revident in stopil kot finančni računski svetnik v pokoj. Dne 12. februarja l. 1855. se je poročil s Heleno Podkrajškovo, hčerko narodnega gostilničarja Antona Podkrajška na Rimski cesti 49 (danes 11), kar je vplivalo tudi na njegovo mišljenje, saj je bil, dasi sin nemških staršev in nemško vzgojen, med l. 1882. do 1884. član slovenskega občinstva sveta in je tudi sina edinca Otona Karla, roj. dne 15. avgusta 1856, vzgojil v slovenskem duhu.

Ko je Elizabeta Bayer l. 1877., stara 68 let umrla, se je kovačija v hiši opustila. Alojzij Bayer ml. je kot univerzalni dedič oddal izpraznjene prostore na dvorišču deloma strojnemu ključavničarju Janezu Štruklju, iz ostalih prostorov pa je napravil vinotoč, ki ga je za Antona Miculiniča vodila Štrukljeva žena Zofija.

Staro enonadstropno hišo na tedanji Slonovi ulici 52 pa je Alojzij Bayer ml. okoli 1880. podrl in sezidal na njenem mestu novo trinadstropno hišo, ki še danes stoji. V njej je imel desno od vhoda od 1886. do 1900. pekovski mojster Jean Schrey podružnico svoje pekarnе, na levo pa je bila agentura J. Pavlina in loterija Josipa Prosenca, združena s trafiko. Na dvorišču je izvrševal 1890 vinotoč Franc Anclin, roj. 1890 v Velenjah

(»Steirer Franzl«). V 3. nadstropju je imel Josip Prosenec zastopništvo zavarovalnic Aziende in Feniksa.

V začetku leta 1895. je prodal Alojzij Bayer ml. novo hišo svojemu sinu Otonu Karlu Bayeru, blagajniku Kmetske posojilnice za ljubljansko okolico, poročenemu z Ivano Matjan, hčerko Jakoba Matjana, peka v Florjanski ulici 29. Oton Bayer je svojo hišo že 1898. prodal Mariji Borštnik, vdovi po bogatem posestniku v Bistri, od katere jo je dne 18. aprila 1900 na dražbi kupil za 54.010 K trgovec Edmund Kavčič.

Oton Bayer je umrl 25. maja 1919 v Florjanski ulici 29 kot upokojen ravnatelj Kmetske posojilnice. Od njegovih otrok je Egon Bayer bil sprva vladni koncipist, danes je višji finančni uradnik v Podgorici, hčerka Lea pa poročena s trgovcem Ignacijem Tomcem v Moravčah.

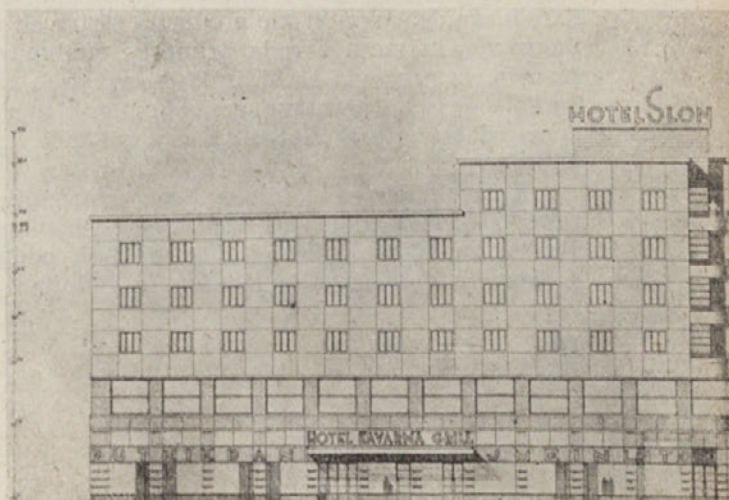
Edmund Kavčič, roj. 1869. v šent. Jurju ob južni železnici, je ramestil v prostore prejšnje Pavlinove agenture svojo špecerijsko in delikatesno trgovino, v lokalih na dvorišču pa je imel destilacijo svojega znanega likerja »Florian«. V prostore Schreyeve prodajalne je vselil Jožef Prosenec svojo trafiko, združeno s prodajo papirja in razglednic, ki je prešla 1906 na Jerico Dolenc.

Dne 4. maja 1914 je kupil hišo trgovec Jožef Fabiani, roj. 1877 v št. Pavlu pri Preboldu ter imel v njej svojo špecerijsko trgovino. Držal je hišo do 28. februarja 1921, ko jo je prodal Kreditnemu zavodu za trgovino in industrijo. Od tega je prešla s kupno pogodbo z dne 15. decembra 1930 na veletrogovca in hotelirja pri Slonu, Anton Koritnika.

V tej dobi so se prodajalne v hiši hitro menjavale. Nekaj časa je bila tu knjigarna Tiskovne zadruga, zdaj je (od l. 1935.) manufakturna trgovina tekstilne družbe Tivar v Varaždinu.

Julija 1937 je začel hotelir Koritnik v zvezi z novo gradnjo sosednega hotela Slona tudi hišo v Prešernovi ulici 54 prenavljati. Ulični del je ostal zaenkrat (razen vhoda) še nedotaknjen, tem večje pa so bile spremembe na dvorišču, kjer je bil porušen ves dvoriščni, na južni del hotela Slona meječi trakt. Pri tej priliki so našli delavci v pritličju in kletnih prostorih ostanke žindre in raznih zlitin, ki si jih niso znali razložiti. Zdaj vemo, da so izvirala iz kovačnice, ki je tod obratovala več ko pol drugo stoletje.

Dr. R. Andrejka

NAŠE RUDARSTVO

Podatki o naši rudarski produkciji za preteklo leto kažejo, da je bil v številnih panogah produkcije dosežen rekordni rezultat. Presegel je rezultat leta 1929., najboljšega po vojni, za skoraj vse panoge rudarstva. Nagli razvoj rudarstva pri nas vzbuja pri marsikomu upanje, da bo postalo in ostalo rudarstvo najvažnejša gospodarska panoga, toda pri presoji teh vprašanj je treba upoštevati mnogo važnih dejstev, ki delno senčijo naše zadovoljstvo z doseženimi rezultati produkcije naših rudnikov.

Takoj po vojni so najprej prišli hitreje v normalno delo rudniki na zapadu države, dočim so se rudniki na vzhodu le počasi obnavljali in prihajali v poštev na trgu. V teh povojnih letih je nastalo tudi n. pr. prvenstvo zapadnih rudnikov premoga, ki pa je kasneje občutno nazadovalo, ker je medtem zopet narasla produkcija v Srbiji in daleč prekosila predvojno. Naši rudniki so si pomagali v prvih letih borbe za časa deflacije z racionalizacijo, kateri pa je napravila konec kriza leta 1929. In naslednjih let, ko je razmerje med zapadnimi in vzhodnimi rudniki postalo še bolj napeto. Šele v zadnjih dveh letih se s splošnim izboljšanjem konjunktura pozna dvig, ki pa je po jakosti zelo različen. Brez podrobnih podatkov za zadnji dve leti ni mogoče natančno presoditi, katere panoge in v katerih pokrajinah so najbolj napredovale.

Pomen za naše gospodarstvo

O pomenu naše rudarske proizvodnje za naše narodno gospodarstvo se lahko najboljše poučimo, če primerjamo vrednost naše rudarske proizvodnje z vsem narodnim dohodkom. Po podatkih ministra za finance g. Dušana Letice v ekspoziciji za 1938/1939 na str. 20 dobimo naslednje cenitve našega narodnega dohodka in dohodka od našega rudarstva v milijonih dinarjev:

	ves dohodek	den. del	doh. od rudarstva	v odstotkih od vsega doh.	
				den.	doh.
1926	69.608'2	53.100'5	850'0	1'22	1'6
1931	42.040'7	33.624'8	901'1	2'14	2'68
1935	37.584'8	29.201'7	847'1	2'25	2'92
1936	42.304'6	31.904'0	858'7	2'03	2'69
1937	44.221'1	34.282'9	1.127'0	2'55	3'29

Pri primerjavi nismo upoštevali samo skupnega dohodka, ampak tudi denarni del narodnega dohodka, tako da smo izločili naturalni del, ki se konsumira doma, odnosno za katerega pravi finančni minister, da se iz njega ne plačujejo javne dajatve. Kajti rudarstvo spada med one panoge narodnega dohodka, ki vse producira za trg ali pa za domačo predelovalno industrijo, ki mora seveda primerno vkalkulirati ceno svojih rudarskih surovin. Iz pregleda se vidi, da obsega naša rudarska proizvodnja (brez topilniške) delež na narodnem dohodku, ki znaša okoli 3%, kar nam kaže pomembnost našega rudarstva v pravi luči v primeri z vsem narodnim dohodkom.

K številkam pa moramo takoj pripomniti, da so številke vrednosti rudarske proizvodnje pri narodnem dohodku manjše, kot jih izkazuje uradna rudarska statistika. Po podatkih oddelka za vrhovno rudarsko nadzorstvo v ministrstvu gozdov in rudnikov — te podatke je dal na

razpolago minister za gozdove in rudnike v proračunski debati za proračun 1937—1938 spomladi leta 1937. — je znašala vrednost rudarske proizvodnje: leta 1927. 1.197'4, leta 1929. 1.328'0, leta 1935. 934'0 in leta 1936. 1.013'8 milij. din. Ti podatki so višji kot podatki finančnega ministra, pa vendar celotnega odstotka rudarske proizvodnje pri narodnem dohodku bistveno ne izpreminjajo, kvečjemu, da povišujejo ta odstotek v manjši meri. Na podlagi teh statistik za leto 1936. bi znašal delež rudarske proizvodnje od skupnega narodnega dohodka 2'39%, od denarnega dela narodnega dohodka pa 3'49%, povečanje znaša torej pri prvem deležu 0'36%, pri drugem pa 0'8%.

Veliko večjo važnost pa imajo proizvodi našega rudarstva v naši zunanji trgovini. Tu prihaja predvsem v poštev njih izvoz ter podajamo v naslednjem glavne podatke o vrednosti izvoza naših rud ter kovin v primeri s skupnim izvozom. Naša pregledna statistika zunanje trgovine nam daje možnost v skupni postavki izkazati izvoz rud, premoga in kovin.

Izvoz rud, premoga in kovin je bil naslednji (pri kovinah smo pustili v statistiki še plemenite kovine, ki pa ne igrajo važne vloge v našem izvozu, vse v milij. din):

	rude	premog	kovine
1929	107'9	28'1	584'3
1930	172'2	21'44	597'4
1931	159'96	17'34	366'4
1932	52'2	8'74	296'5
1933	77'6	6'06	337'9
1934	93'25	6'0	438'94
1935	100'3	6'0	401'26
1936	153'1	3'1	401'4

Če te številke primerjamo s skupno statistiko našega izvoza, dobimo naslednjo sliko za ta leta v milijonih dinarjev:

	ves izvoz	izvoz rud, premoga in kovin	odstotni delež
1929	7.921'7	720'3	9'22
1930	6.780'05	791'04	11'64
1931	4.800'96	543'7	11'33
1932	3.055'6	327'44	10'7
1933	3.377'84	421'02	12'46
1934	3.878'2	538'2	13'88
1935	4.030'36	507'56	12'59
1936	4.376'15	557'6	12'74

Ta tabela nam kaže šele važnost našega rudarstva in topilništva za našo zunanjo trgovino. Ves naš izvoz lahko razdelimo v 4 velike skupine, ki so: žito in drugi poljedelski proizvodi, živina in živ. proizvodi, les ter rudarski in topilniški proizvodi. Če bi prišteli k tem številkam še cement, potem bi dobili še višji odstotek rudarskih in topilniških proizvodov pri izvozu. Leta 1935. je imel namreč naš izvoz cementa vrednost 77,066.000, leta 1936. pa 57.600.000 din. Nadalje je treba upoštevati, da šteje naša statistika v posebno skupino zemljo in kamenje, česar tudi nismo vzeli v poštev v naših zaokroženih številkah. Tu se nahajajo tudi važni rudarski

proizvodi, predvsem magnezit in boksit. Slednjega smo izvozili l. 1935. za 21'8 milij. din, leta 1936. pa za 35'2 milij. din.

Tudi statistika zaposlenega delavstva je v primeri z drugimi statistikami značilna za pomen rudarstva v naši državi. V naslednjih tabelah smo upoštevali število zaposlenih delavcev v rudarstvu in topilništvu v zadnjih letih. (Pri tem se nismo poslužili statistike zavarovancev pri bratovskih skladnicah, ker so v bratovskih skladnicah zavarovani tudi oni delavci, katerih podjetja ne spadajo pod nadzorstvo ministrstva za gozdove in rudnike. To je n. pr. pri glavni bratovski skladnici v Ljubljani Kranjska industrijska družba, katero smo vse do zgraditve plavža morali šteti med predelovalno industrijo.)

Razmerje med številom delavstva v rudnikih (po uradnih podatkih ministrstva za gozdove in rudnike) ter med povprečnim številom zavarovancev osrednjega urada za zavarovanje delavcev je bilo zadnja leta sledeče:

	rud. in top.	Osr. urad
1929	45.828	605.065
1930	44.305	631.181
1931	41.700	609.190
1932	37.698	535.617
1933	36.289	520.980
1934	39.841	543.559
1935	42.281	564.287
1936	45.263	616.209

Dočim leta 1936. ostalo delavsko zavarovanje še ni doseglo višine članstva iz let pred krizo, je rudarstvo že skoraj doseglo število iz l. 1929., ki je bilo najboljše po vojni, razen seveda leta 1937., za katero pa trenutno še ni na razpolago podatkov.

Pomen našega rudarstva v svetovnem gospodarstvu

Velik del naše rudarske proizvodnje, razen premoga in cementa, gre iz naše države deloma kot ruda, deloma kot prvi proizvod topilništva, kot surova kovina. Zaradi tega je potrebno naše rudarstvo pogledati tudi s te strani, pri čemer nam poleg statistik o produkciji daje oporo predvsem statistika zunanje trgovine. Sama naša rudarska statistika izkazuje sicer, koliko rud in kovin je bilo prodanih doma, koliko pa v inozemstvu, ne pokaže nam pa prave slike našega gospodarstva, ker ne vsebuje podatkov o uvozu. Naslednja tabela za najvažnejše naše rude in kovine nam daje pregled domače produkcije, uvoza in izvoza za leto 1936., ker nimamo še na razpolago vseh podrobnih podatkov naše zunanje trgovine za 1937., ki bi pokazali najnovejšo sliko. Podatki so naslednji v tonah:

	produkcija	uvoz	izvoz
črni premog	441.355	171.189	2.005
rjavi premog	3.066.370	1.370	6.952
lignit	968.207	25	23.897
železna ruda	450.859	30	313.477
manganova ruda	2.739	79	227
kromova ruda	54.044	—	23.781

	produkcija	uvoz	izvoz
svinčena ruda	731.212	—	55.749
cinkova ruda	—	—	69.986
pirit	79.754	3.827	69.317
antimon	8.087	—	61
svinč. koncentradi	82.154	—	15.016
cinkovi koncentradi	80.648	—	8.642
magnezit	54.099	1.688	13.452
bavksit	292.174	—	253.085
baker	39.400	—	37.659
svinec	5.804	—	3.699
cink	4.203	—	683

K tej tabeli je pripomniti, da vsebujejo podatki o produkciji svinčene rude tudi cinkovo rudo, nadalje vsebujejo podatki o izvozu svinčene in cinkove rude tudi podatke o izvozu koncentratov, tako da se ne da enostavno ugotoviti domača konsumacija s prištetjem uvoza k domači produkciji in z odštetjem izvoza. V tem oziru so podatki za 1937 glede izvoza zanesljivejši, porabiti jih pa ne moremo radi manjkajočih podrobnosti o produkciji 1937 in uvozu 1937.

Tabela kaže, da smo pri premogu navezani le na uvoz boljših vrst, dočim slabše vrste premoga sami izvažamo, zlasti v bližnjo Italijo in Avstrijo. Pri ostalih rudah vidimo, da je domača potrošnja znatna pri železni rudi, nadalje da se predeluje svinčena in cinkova ruda tudi v znatni meri že doma: v Mežici in Celju, dočim se večina ostalih rud izvažata ali kot ruda ali kot koncentrat. Baker topimo že sami, zato ga tudi skoro vsega izvažamo, kjer služi nadalje kot surovina predelovalni industriji.

O izvozu v letu 1937. služijo naslednji podatki, posneti po Gospodarskem biltenu Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine št. 21 z dne 5. februarja.

Premog: črni premog 1.955 ton, od tega Italija 1000, ČSR 515, Avstrija 420 in Madžarska 20 ton, rjavi premog 9.204 tone, od tega Avstrija 8.685, Madžarska 470, Nemčija 50, lignit 74.677 ton, Italija 74.572, Nemčija 60, Madžarska 45, briketi 7.207, vse v Italijo.

Rude: železna ruda 500.135, Madžarska 227.861, ČSR 155.187, Romunija 96.588, Anglija 13.660, Avstrija 5.959, kromova ruda 24.749, Avstrija 9.977, Švedska 8.210, ČSR 4.419, Madžarska 674, Romunija 561, svinčena ruda 2.548, Tunis 1.521, Avstrija 432, Anglija 300, Francija 172, cinkova ruda 76.788, Belgija 6.788, pirit 125.643, ČSR 68.651, Madžarska 44.194, Avstrija 11.798, Romunija 1000, magnezit 15.278, Nizozemska 3.943, Francija 2.872, Nemčija 2.285, ČSR 2.050, Belgija 1.306, Švica 1.167, Anglija 1.029, bavksit 388.386, Nemčija 384.588, Švedska 2.743.

Koncentradi: svinčen 84.353, Belgija 76.628, Francija 5.698, Avstrija 1.818, cinkov 58.217, Belgija 58.217.

Kovine: baker 37.127, Belgija 12.907, USA 12.305, Nemčija 10.685, Madžarska 900, Romunija 300, svinec 2.572, Madžarska 1.696, Avstrija 785, Nemčija 58, ČSR 30, cink 1.976, Avstrija 624, Italija 550, Madžarska 333, Anglija 319, ferosilicij: 3.196, Anglija 1.172, Madžarska 620, Nemčija 603, Avstrija 333, ČSR 293, Švica 114 ton.

Za presojo pomena našega rudarstva in topilništva na svetovnem trgu smo sestavili primerjavo naše produkcije s svetovno in evropsko produkcijo. Točnejša bi bila statistika po zunanji trgovini vseh držav na svetu v rudah in kovinah, katere pa žal ni na razpolago, odnosno bi zahtevala toliko truda in pripomočkov, katerih ni mogoče zbrati brez ogromnih žrtev v Ljubljani. O pomenu nekaterih vrst proizvodov navajamo po nemškem viru (Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich 1937) te podatke:

Rude so tvorile v letu 1935. po vrednosti 1'55% vse svetovne trgovine, od tega železna ruda in železni piriti 0'48%, bakrena ruda 0'07, bavksit 0'03, cinkova ruda 0'12, cinova ruda 0'37, manganova ruda 0'08%, nadalje staro železo v letu 1936. 0'27%, surovo železo pa 0'4%. Večji je bil delež kovin v letu 1935.: baker 1'13, nikelj 0'24, aluminij 0'15, svinec 0'31, cink 0'17 in cin 0'7% vsega prometa svetovne trgovine po vrednosti. Iz tega se vidi, da surovine ne igrajo tako velike vloge v svetovni trgovini kot fabrikati, so pa seveda pomembni po količinah za svetovno trgovino. Samo svetovna trgovina v železni in piritovi rudi je obsegala leta 1935. 40 milijonov 342.000 ton.

V naslednjem podajamo po »Annuaire statistique 1936—1937«, ki ga je izdala julija 1937 Zveza narodov in po že omenjenem nemškem statističnem letopisu, ki je izšel decembra 1937, še odstotek naše produkcije rud in kovin v primeri s svetovno in evropsko produkcijo v letih 1929. in 1935. oziroma 1936., v kolikor so nam bili za zadnji dve leti na razpolago. Za nekatere vrste premoga in rud sploh ne objavljamo odstotkov, ker je naš delež veliko premajhen, da bi prišel količkaj v poštev. Za nekatere vrste rud pa zopet nismo mogli sestaviti produkcije radi tega, ker so nam bili na razpolago samo podatki za količine, ne pa tudi za vsebino rud, ki je lahko najrazličnejša in ne gre n. pr. primerjati železnih rud med seboj: čeprav n. pr. dve državi izkazujeta enako produkcijo v tonah, je vendar vrednost rude v obeh državah prerazlična radi vsebine železa in drugih lastnosti dotične rude.

Premog in rude:		(v odstotkih)	
		delež na svetovni	na evropski
		produkciji	
lignit in rjavi premog	1929	2'32	2'38
	1936	1'98	2'05
pirit	1929	0'75	0'9
	1935	1'08	1'56
svinčena ruda	1929	0'85	4'86
	1935	4'81	23'37
cinkova ruda	1929	—	—
	1935	3'46	13'69
bavksit	1929	5'3	—
	1925	16'53	—
Kovine:			
železo	1929	0'03	0'07
	1936	0'05	0'11
jeklo	1929	0'08	0'8
	1936	0'1	0'25
zlato	1929	0'17	15'39
	1936	0'25	16'77

Premog in rude:		(v odstotkih)	
		delež na svetovni produkciji	na evropski produkciji
srebro	1929	0'13	2'82
	1935	0'8	12'91
baker	1929	1'09	13'88
	1935	2'55	17'68
svinec	1929	0'52	2'24
	1936	0'4	1'6
čink	1929	0'43	0'9
	1936	0'25	0'54

Ta tabela nam kaže, da pomeni naša država mnogo v produkciji bavlksita, kjer smo postali eden najvažnejših producentov. V letu 1936. so producirali: Francija 648'5, USA 375.000, Jugoslavija 292.200 ton.

Velik je tudi naš delež v produkciji bakra, kjer smo postali eden najvažnejših evropskih producentov. V Evropi so še večji producenti kot naša država: Španija, Nemčija in Anglija. Razmeroma majhen je naš delež pri svetovni in evropski produkciji svinca in cinka; ko pa bodo začele delati nove topilnice, je pričakovati znatnega povišanja našega deleža, da bo odgovaljal deležu naše produkcije surovin, t. j. rude.

Naše zaloge

O našem rudnem bogastvu, ki je še pod zemljo, krožijo najrazličnejše številke, od katerih pa je večina zelo pretiranih. Za najbolj zanesljivo pa moramo smatrati cenitev, ki jo je dal general g. Vojin Maksimović v reviji »Ratnik« (podatke posnemamo po reviji »Industrijski pregled«, številka za oktober—november 1937):

Železna ruda. V 14 raziskanih ležiščih cenijo, da je 500 milij. ton rude, 15 odkritih ležišč z neznanimi zalogami.

Premog. 5 rudnikov v vzhodni Srbiji, zaloge 16 milij. ton, 9 rudnikov Timoškega bazena 22, 3 rudniki črnega premoga 5, rjavi premog 122 rudnikov in 1.700 milij. ton zalog, lignit 90 odprtih rudnikov 6 milijard ton, skupno okoli 10 milijard ton.

Bakrena ruda. V Boru se črpa predvsem bogata ruda, polagoma črpajo tudi slabšo rudo. Računajo, da bo s koncem koncesije 1957 ruda vsa izčrpana.

Svičencinkova ruda. Zaloge v Trepči 10, Novo Brdo 3, Zletovo 3 milij. itd., skupno v vsej državi 30 milij. ton.

Kromova ruda. 2 milij. ton.

Manganova ruda. 1'5 milij. ton.

Bavlksit. V 60 najdiščih 40 milij. ton.

Naša rudarska politika

V članku »Pomen rudarskih surovin za državno obrambo«, iz katerega smo vzeli gornje podatke, predlaga g. Vojin Maksimović naslednje vsega upoštevanja vredne predloge in ukrepe za organizacijo našega obrambnega gospodarstva glede rud:

1. Izdaja novega rudarskega zakona v tem smislu.

2. Začetek raziskovalnih del najširšega obsega. Brez znanja o tem, kaj imamo, ni mogoče napraviti resnega načrta za delo.

3. Solanje potrebnega števila strokovnega osebja, kakor to zahtevajo interesi naše nacionalne rudarske politike.

4. Izdelava načrta obrambnega rudarskega gospodarstva za našo državo.

Osnovna načela tega načrta naj bodo naslednja:

1. Rudne rezerve v naši državi so državna last.

2. Rude: železna, kromova, zlata, srebrna, svinčena, cinkova, anti-monova, manganova, magnezit kakor tudi premog, bauxit in nafta so prvovrstnega pomena za obrambo države in naj te surovine spadajo pod najstrožjo državno kontrolo.

3. Z revizijo sedanjih koncesij je vrniti državi one rudnike važnih rud, katerih nimamo preveč in ki leže v notranji coni države ter tvorijo surovinsko podlago naše državne obrambe.

4. Rude ob mejnih frontah, posebno ob onih, ki so ogrožene, je treba za časa miru močnejše izkoriščati z angažiranjem tudi tujega kapitala, pod pogojem solastništva države z 51% delnic. Od teh rud se morajo v notranji coni države pravočasno zbrati in varovati rezerve surovin, potrebnih za vojno proizvodnjo, najmanj za 12 mesecev trajanja vojne.

5. Rude v obsegu državne surovinske baze se imajo obzirno izkoriščati, in sicer z nacionalnim kapitalom in nacionalnimi strokovnimi močmi, ki se mora strokovno pospeševati in številčno razviti, kakor to zahteva njih sodobni poklic.

6. Izven zemljepisnega okvira državne surovinske baze morejo obstojati vidne baze — n. pr. v Primorju — bauxita ali na jugu države kroma, v severnem delu mineralna olja. Eksploatacija po načelu pod 4.

7. Le presežek naših rudarskih surovin, določen po strogem proračunu in vsestranski ocenitvi naših ministrstev preskrbovanja kakor tudi zasebnega gospodarstva, naj se prodaja v inozemstvo. Predvsem v prijateljske države in v zameno za druge nam za obrambo industrije potrebne surovine, izdelke ali tehnične instalacije (tvornice) in šele na drugem mestu za nabavo deviz iz inozemstva.

Drago Potočnik

SVETOVNI BLAGOVNI TRGI NESIGURNI

Mednarodni blagovni trgi se nahajajo v prehodnem stanju. Manjka jim opora stalnega mednarodnega konsumnega povpraševanja. Nalavno gospodarsko nazadovanje v USA ravno tako vpliva na nestalnost splošnega oblikovanja cen in na oviranje podjetnosti kot podvrednotenje francoskega franka na mednarodnih deviznih trgih. A vsi znaki kažejo, da se bo s pomladjo pojavilo novo poživljenje, zlasti še, ker razpolagajo producenti z boljšo organizacijo in ker niso na svetovnem trgu nakopičene prevelike množine blaga. Gibanje cen je bilo v zadnjem času pri večini predmetov pod pritiskom, a padec ni bil posebno velik. Žito je kazalo neenotno tendenco. Prav tako neenotno tendenco je kazal trg brazilske kave; nad-produkcija traja še naprej, Zedinjene države pa ne kažejo nobenega večjega odjemalnega veselja. V čaju prevladuje povpraševanje po boljših

kvalitetah. Pri sladkorju se pozna zmanjšano povpraševanje Kitajske in večja produkcija Japonske. Trg kakaa je bil zelo negotov; razgovori med producenti in londonskim trustom niso dovedli še do nobenega zaključka, in bo morda potem veselje do nakupa večje. Trgi bombaža imajo velikan-ske zaloge, prodaja v USA in na Daljnem vzhodu ni dobra; cene se pa vseeno držijo, ker je trg zaščiten. Avstralska volna zaznamuje padec pro-daje v Japonski in v USA. Lan je dosegel v zadnjem času višje cene.

Pri cinu se je pojavilo večje veselje do nakupa, zlasti na Daljnem vzhodu in deloma tudi v USA. Svinec je bil neenoten; produkcija je bila leta 1937. za 14% večja kot leta 1936. Kvota v produkciji kavčuka je s 1. aprilom t. l. znižana od 70 na 60%, a se ta restrikcija v ceni ne pozna. Merodajne pri kavčuku so USA in bo šele pomlad pokazala nadaljnji razvoj.

Podajamo običajni seznam.

Blago	Borza	Dec. 1937	Febr. 1938
Pšenica	Chicago	86'75	90'50
Rž	Chicago	65'25	70'25
Kava	New York	6'37	5'25
Sladkor	New York	1'16	1'02
Surovo maslo	Kopenhagen	2'78	2'24
Bombaž	New York	7'97	8'80
Džuta	London	19'62	18'62
Volna	Bradford	28'—	26'50
Surova svila	New York	1'48	1'53
Lan	Leningrad	45'—	50'—
Baker	New York	10'07	9'27
Cin	New York	44'—	40'50
Svinec	London	16'25	14'75
Cink	London	15'75	13'87
Srebro	London	18'50	20'20
Kavčuk	London	7'43	7'—

Žir.

SADJE V SVETOVNI TRGOVINI

Sadje kot predmet svetovne trgovine je šele v tekočem stoletju za-dobilo večji pomen. Prej se je izvoz od dežele do dežele vršil le v ožjem okviru, a s pospešitvijo prometa in z izboljšanjem hladilne tehnike so tudi prekomorske dežele nastopile v večji meri kot dobaviteljice sadja. Razvoj v tej smeri danes še ni končan. Po vojni je dobil večji pomen izvoz sadja iz Avstralije, Nove Zelandije, Južne Afrike in Kalifornije; v zadnjih letih so se kot dobavitelji z množi-nami, rastočimi od leta do leta, pridružili Palestina (oranže), Kamerun (banane) in Brazilija (raznovrstno sadje).

Pomen sadja kot svetovnotržnega predmeta se pogosto pod-cenjuje; a v trgovini s sadjem dosežene vsote so prav znatne. Tako na primer je dala svetovna sadna trgovina pred dvema letoma 976 mili-jonov nemških mark, sadne in sočivne konzerve 212 milijonov mark; pri-merjajmo s temi številkami meso vseh vrst z 948 milijoni, pšenico 935, mleko, surovo maslo in sir 884, črni premog 1095 milijonov mark. Torej

je sadje čisto v prvih vrstah. Čeprav obsega svetovna trgovina s sadjem zelo različne vrste, jih je vendar le nekaj takih, ki imajo poseben pomen. Najvažnejše so oranže, mandarine, citrone, banane, jabolka, grozdje, rozine in korinte, slive in mandeljni. Na te skupine pride skoraj tri četrtine vse svetovne sadne trgovine. Dočim je število dežel-dobaviteljic zelo veliko, je število konsumnih dežel mnogo manjše. Vsi producenti, praktično torej ves svet, se trudijo, da prodajo svoje specialne pridelke; poraba je pa osredotočena v prvi vrsti v visoko razvitih evropskih industrijskih deželah in na severoameriškem kontinentu. V Aziji izkazuje le Japonska večje številke v trgovini s sadjem, ki se pa tičejo predvsem prometa s stranskimi japonskimi deželami (Mandžutikuo itd.).

V času krize se je trgovina s sadjem razmeroma dobro držala. Dočim je vrednost svetovne trgovine v razdobju 1929 do 1935 padla od 100 na 34,3, torej skoraj na tretjino, je padla ona s sadjem le na 36,35%. Tudi svetovna trgovina s sadnimi konservami, kjer so pa pač vštete tudi sočivne konzerve, je bila leta 1935. z 41,9% dosti večja kot ostala svetovna trgovina. Padec pri sadju je v prvi vrsti padec cen, kajti svetovnotržni obseg sadja je ostal skoraj prejšnji. V primeri s triletno povprečnostjo 1929/1931 je znašal svetovnotržni obseg svežega sadja (jabolka, oranže, citrone, mandarine, banane) v povprečnosti let 1932/1935 še vedno 95,6%, dočim je pri posušenem sadju (rozine, korinte, posušene slive, mandeljni) celó narasel na 102,3%. V splošnih obrisih kažejo vse vrste sadja rastočo tendenco svetovnotržnega prometa. Zlasti močno je narasla trgovina z oranžami, citronami in mandarinami, pri katerih se je ponudba znatno pomnožila, vsled mnogo pomnoženega pridelovanja, zlasti v Južni Afriki, Palestini in Braziliji. Krizni padec do leta 1933. je bil močnejše izražen le pri bananah in svežem grozdju, kar je pa sedaj skoraj v celoti zopet izenačeno.

Razlog za ugodni razvoj svetovne trgovine s sadjem je v prvi vrsti modern način prehrane, ki gre vobče za pomnoženim uživanjem sadja. Seveda je svetovna trgovina posameznih vrst določena po velikem številu činiteljev. Tako na primer morejo prodajo izredno pospeševati — da omenimo le nekaj — novi načini pridelovanja, zboljšane vrste, izgradba prometnih razmer, kakor smo to že zgoraj povedali, itd. Nasprotno pa morejo posamezne vrste na svojem pomenu mnogo izgubiti, bodisi da se zahteve konsumentov spremenijo ali da nastopijo nove konkurenčne vrste, nove iznajdbe itd.

Rekli smo, da se je moderni način prehrane prelevil in da daje mnogo prednosti uživanju sadja; vendar se pa pobude za trgovino s sadjem, ki izhajajo iz te prelevitve, še niso povsod v polni meri pokazale. Splošno poživiljenje svetovnega gospodarstva bo pač tudi na povpraševanje po sadju ojačeno vplivalo. Z zboljšanjem prometnih razmer in hladilne tehnike se more riziko sadne trgovine močno zmanjšati. Obenem se s tem ustvarijo tudi tehniški predpogoji, da se uvedejo v svetovno trgovino tudi take sadne vrste, ki se doslej na daljšo razdaljo niso mogle razpošiljati. Mnogo je dežel, ki za prodajo sadja sploh še niso pripravljene; treba jih bo tako rekoč za sadje šele odkriti. Za bodoče čase obstojajo torej za trgovino s sadjem še znatne razvojne možnosti; le na tempo razvoja bi mogli nepredvideni dogodki vplivati.

Med deželami, ki sadje izvažajo, moramo imenovati tudi Jugoslavijo; sadje je postalo pri nas zelo važen izvozni predmet. Kvalitativno so nekatere naše vrste na višku; na drugem mestu omenjamo n. pr. fige iz Ljubuška in Vrgovca. Iz sadne trgovine ima mnogo zaslužka tudi naša lesna industrija; pomislimo le, koliko porabimo zabojev za razpošiljanje sadja doma in koliko jih pošljemo n. pr. v Palestino.

Dr. V. Š.

VSAKDANJA REKLAMA

Ne le z oglasi, prospekti, vabilnimi pismi, ceniki in drugimi reklamnimi pripomočki delamo propagando za svoje podjetje, tudi druga sredstva so nam na razpolago, da nas priporočajo in seznanjajo občinstvo z našim blagom in našim delom. Teh sredstev je veliko, le premalo se zavedamo, da se jih lahko poslužujemo v reklamne svrhe, ker nam služijo kot pripomočki v. poslovanju in ne upoštevamo druge strani njihove uporabljivosti.

Predvsem so to naše poslovne tiskovine: pisma, računi, dopisnice, opomini, kuverte in drugo. Te uporablja pač vsakdo v poslovnem življenju. Žal pa se jih premalo zaveda propagandne važnosti teh tiskovin, ki gredo vendar dan na dan iz trgovine med svet. Kako lepo priliko nam nudijo za reklamo! Ali niso naša pisma, naše dopisnice, računi, ovitki itd. zastopniki naše trdke, ki nas lahko povsod priporočajo? Zato je potrebno, da vredno predstavljajo naše podjetje. Kakšno mnenje naj ima o nas prejemnik, če so že naši zastopniki, naše tiskovine, vse prej kot reprezentativne in prikupljive? Zato polagajmo veliko važnost in skrb že na izdelavo naših tiskovin. Po možnosti kratko in pregledno naj bo besedilo: firma, naslov, telefon, brzojavni naslov, bančne zveze naj zadostuje za glavo pisma in računa. Važna pa je kratka navedba naših izdelkov, če to iz naslova trdke ni razvidno. Razna odlikovanja, medalje in podobne slike so samo nepotrebna hvalisanja, ki več škodujejo kot koristijo, razen tega pa zunanjo obliko tiskovine neokusno izmaličijo. Če ima trdka svoj trgovski znak, popolnoma zadostuje kot okrasek na tiskovinah. Važen je seveda črkovni material, s katerim so tiskovine tiskane. Črke se morajo prilagoditi blagu, ki ga vodi trgovina. Železolivarna mora imeti težke in močne črke, ki bi seveda za trgovino z modnimi predmeti bile popolnoma nemogoče. Vse tiskovine naj bodo enotno opremljene. Tiskovinom ob vsaki dobavi zunanost menjati ni dobro, vendar s tem ni rečeno, da morajo biti leta in leta dolgo vedno iste. Tudi pri črkah se menja moda in ko pridejo črke na naših tiskovinah iz mode, vzamemo zopet druge. Posebno pa pazimo na kakovost papirja. Pri papirju štediti na račun njegove kakovosti bi bilo nesmiselno in preveč škodljivo.

Vsebina in besedilo naših pisem in dopisnic naj bo kratka, jasna in vedno vpljudna. Pisava pa naj ne priča, da štedimo s trakom na pisalnem stroju. Radirke pri opravljanju korespondence sploh ne uporabljajmo! Če bodo naše tiskovine šle tako opremljene iz naše pisarne, smo lahko prepričani, da bodo tudi v propagandnem oziru storile svojo dolžnost.

Poglavje zase v trgovskem življenju je naš zavojni material. Naj bo to papir, karton, pločevina ali les — vse naj bo lično in svojemu smotru

odgovarjajoče. Pred svetovno vojno je obstojala na Češkem razpošiljalnica kave. Vsa naročila čez 5 kg je odpremila v pločevinastih škatlah, ki so gospodinjam še po porabi kave dobro služile. Še danes je videti v severnem delu naše domovine po mnogih domovih te škatle, ki so obenem ličen okras in na katerih je še sedaj čitati ime razpošiljalnice.

Glavno je seveda, da služi ovoj dobro svojemu namenu, t. j. da varuje predmet pred vsakim kvarom. Upoštevati pa je tudi tu treba lastnosti oziroma v tem slučaju slabosti človekove. Marsikom je nerodno nositi kupljene predmete tako zavite ali celo nezavite, da vsakdo vidi, kaj nosi. Toda naj odpade ta razlog, vendar bo vsakdo raje šel v tisto trgovino, o kateri ve, da zavija prodane predmete lično in diskretno. Zato za vsako trgovino tudi ni priporočljivo, da ima na svojem ovojnem papirju natisnato svojo tvrdko in dolgo vrsto predmetov, ki jih prodaja. V drugih slučajih zopet je dobro, da je ime tvrdke na ovojnem papirju natisnato. Trгоvec, ki se zna prilagoditi miselnosti kupujočega občinstva, bo vsekakor sam našel pravilno pot.

Pod to poglavje spada tudi uslužnost napram kupcem. Vsaka večja trgovina naj ima na razpolago moža, ki nosi prodano blago kupcem na dom, posebno, če je kupljeno blago težje ali velikega obsega. Ta nosač naj ne bo nevljuden in neolikan, ampak prijazen in vedno za usluge pripravljen. Tudi oblečen naj bo čedno, saj je zastopnik tvrdke, kakor je tiskovina zastopnica trgovine. Lična čepica z napisom imena tvrdke je zelo priporočljiva, posebno, ker mora tudi večkrat na kolodvor nesti strankam blago. Potujoče občinstvo bo opazilo prijaznega in uslužnega raznašalca in vedelo bo, da njegova tvrdka ceni svoje kupce.

Tako ima vsak trгоvec na razpolago mnogo reklamnih pripomočkov, ki bodo njegovo tvrdko priporočali od prvega trenutka, ko jih bo uvedel v svoji trgovini. Uvesti pa jih more vsak, ker ne zahtevajo posebnih stroškov ali priprav. Danes je izrek: »Dobro blago in nizke cene so najboljša reklama« že zastarel in ne drži več. Samo ob sebi je umevno, da mora biti blago dobro, toda že zaradi agilne konkurence se mora posluževati napredni trгоvec vseh pripomočkov, ki mu jih nudi moderna reklama.

I. V.

LOV ZA SEKUNDO

Sedanja doba tehnike je tudi iz človeka napravila stroj; od jutra do večera smo na nogah. Komaj zjutraj vstanemo, že moramo pogledati v jutranji še topli časopis, da moremo slediti dogodkom, ki se kar prehitvajo. Nimamo niti toliko miru, da kavo počasi popijemo; ni časa za to. In kje naj zjutraj še vzamemo čas za redne gimnastične vaje, da moremo sveži in okrepečani pričeti z delom ter zmanjšati škodljivi vpliv dela samega in utrujenosti? Ne, vsega tega danes ni več. Z eno roko držimo skodelico še vroče kave, z drugo pa držimo časopis in hlastamo po novicah. V resnici desna roka ne ve, kaj dela levica.

Pogled na uro! Zadnji čas je, če hočem ujeti cestno železnico. »Z Bogom, žena!«, brž v sukno, vrata se zaprejo, navzdol po stopnicah, pri hišnih vratih ven in v teku do električne; medpotoma si kupimo še naj-novejši časopis, da nam ja kakšna novica ne uide. Sedaj smo v vozu, vsi

zasopljeni in zahropili in sapo loveč; hitro pregledamo napise v časopisu, in če nas kaj posebno zanima, to tudi površno preberemo. Luč zbujujajočega se jutra je nedoločna, razsvetljava železnice za branje neugodna, zrak večinoma slab in gost. Železnica se ziblje in maje, a časopisa ne damo iz rok, moramo vedeti, kaj se je zgodilo in kaj se godi.

Tako pride poklicni človek danes tja, kjer ga čaka njegovo vsakdanje delo. Nakopičeno delo mora biti nujno izvršeno in že se nam bliža novo nujno delo; pridejo zraven stranke, ki jih moramo sprejeti, čeprav neradi in ki so morda še bolj nervozne kot mi. Ne znajo nam hitro povedati, kaj imajo na srcu, nas pa čaka delo! In poklicni tovariši nam hudi ne dajo miru, poleg tega pa večni telefon, ta največja nadlega modernega časa. In če kaj ni prav, pride avdienca pri šefu urada. Tako gre dan za dnev. Moj Bog, ali ne bo nikdar drugače? Kdaj se bomo umirili? Le mir, mir. Treba bo zopet enkrat izpreči, ta večni lov za sekundo kliče po miru in odpočitku. Kje ga bomo dobili? V kopalšču? Tam šele ne; je preveč zabave in motenj.

Ko pridemo od dela domov, smo utrujeni in onemogli. In Bog varuj, če nas žena kaj vpraša, kako je bilo v uradu, kaj je novega itd. To je čas, ki ga imenujemo kritičnih pet minut. Če je žena pametna, nas bo pustila pri miru in nas ne bo nič vprašala. Ko bomo srebali juho, se bomo že sami umirili. Če nas pa kdo kaj vpraša, smo hudi in rečemo: »Daj mi mir!« Žena odgovori: »Si že zopet pust in surov.« Mož: »Kdo bi pa ne bil, če ima tako ženo.« Ona: »Seveda doma ti ni nič všeč in samo sitnariš. Zakaj pa hodiš domov?« In tako dalje. Pokvarjeno je kosilo, pokvarjeno je popoldne, pokvarjen je večer. To je naš moderni čas. No, če gre vse po sreči in ni preprirov, kam pa popoldne in zvečer? V kino; danes je lepo v kinu, tudi uboj, umor in gangsterji. Pa gremo. Hitro se preoblečemo, morda še tudi obrijemo, za večerjo je že malo časa. Še eno cigareto! Vraga vendar, doza je že spet prazna! In sem si jo dal šele davi napolniti. Torej je treba medpotoma kupiti novih cigaret. Ja, a v kinu vendar ne smeš kaditi! No ja, bom pa šel v velikem odmoru hitro na ulico in bom malo pokadil. Nekaj za pomirjenje živcev moram pa le imeti. Če bi le mogla cigareta ta posel opraviti! Večinoma ga ne more.

Tako živi človek sedanjega časa kot stroj iz dneva v dan, upehan in nemiren in brez počitka! Kje ostaneta telo in duša, kje je domačnost, kje je družinsko življenje? Ali res ni nobena pomoč možna? Kako bi bilo lepo, če bi mogli v popolnem miru použiti jutranjo kavo in mirno pregledati časopis! Seveda se da pomagati. Deset minut prej moraš vstati kot običajno vstaneš, pa si boš pridobil neverjetno mnogo časa. In ne bo ti treba dirkati do cestne železnice in ves drugačen boš prišel v urad. Postani neodvisen od časa, ki pritiska za teboj! Pravilna razdelitev časa, miren preudarek, to ti bo pomagalo. Hitro uživanje jedi, ki je že bolj požiranj podoben, škoduje telesu, ker so prebavni organi preveč zaposleni in ne morejo dela v redu vršiti. Ponavljajoče se dirkanje za časom naredi tudi tebe nervoznega, te napravi za sužnja sekunde, za neugnano bitje časa.

Bodi povsod zmeren, prej vse natančno premisli, potem pa delaj hitro in odločno! Oboroži se proti zoprnostim življenja, šport in gimnastika naj te napravita zdravega in odpornega. Porabi pravilno prosti čas, ogibaj se nikotina in alkohola, posveti se družini, hodi okoli, glej z odprtimi očmi v naravo svoje ožje domovine in v tvojo lastno naravo in ne pusti se

gnati in loviti! S telesnimi vajami ozdravljeno in okrepljeno telo more vzeti vsakdanji boj z življenjem laže in z večjim uspehom nase kot pa nervozno, kratkovidno, pregnano, slabovoljno in za bolezenske kali občutljivo telo.

Tvoj cilj naj bo prostost tvojega telesa! Biti suženj telesa se pravi nositi trajno breme, biti stalno vezan, neprost, igrača naprej drvečega časa.

Poglej ljudi, ki hodijo mimo tebe in ki drvijo vsak dan na svoje delo! Ali je njih izgled zadovoljiv, so-li zdravi in močni? Ali niso sklonjeni, gnani, brez volje, brez prostosti? Ali niso stroj, ki ga neprestano nekaj žene naprej? Oglej si tok vsak dan mimo tebe drvečih ljudi! Ali ne potegne ta tok tudi druge s seboj, ali ne poskuša omotiti tudi one, ki stoje ob strani?

Kot od nevidne roke peljan in gnan drvi človek, popolni čudež narave, naprej, z begajočimi očmi išoč, tipajoč, nemiren, tresoč se v strahu pred zgubljenjo sekundo. — Le malo jih stoji tam v polni moči, kljubujoč vetru in vremenu, smejač se toku mimo hitečih, z živimi očmi, polnimi poguma in energije, z jeklenimi živci, s telesi, od športa okrepljenimi. Tudi oni so člen verige kot ti, a oni gledajo v svet z drugačnimi očmi, z očmi vodečega, vladujočega, preudarjajočega. Oni poznajo in čutijo svojo moč, vzprejmejo boj, poznajo čudežno moč svobode, razumejo ta dragulj na pravi način. Vprašaj me, kdo ima več od življenja, kdo pozna prave radosti življenja, kdo ima v sebi življenjsko moč in veselje do dela. Odgovor si moreš dati sam, če si obe sliki natančno ogledaš.

Stremi za tem, da si svoboden, uporabljaš svoje naravne dobrine in darove, ohrani svoje zdravje in svojo moč, stremi po višjem in naredi se prostega od brezkončnih vijakov mimo tebe bučnega časa!

Zmagovalec ostane oni, ki se zna boriti!

NAŠE GOSPODARSTVO V ZAČETKU LETA 1938.

Obnova zaupanja v denarne zavode

Po tolikih letih čakanja so se letos za naše denarne zavode začeli boljši časi. Njih likvidnost je narasla, izplačujejo več ali manj vloge, pritekajo jim nove vloge, sploh se zaupanje vanje obnavlja, kar moremo le z veseljem pozdraviti.

Podlaga za obnovo poslovanja naših denarnih zavodov je bila gotovo ureditev kmetskih dolgov po uredbi z dne 26. septembra 1936. Ta uredba je napravila glede kmetskih dolžnikov jasno sliko. Sedaj ve i kmet koliko ima plačati, i upnik, kaj ima pričakovati od kmeta. Delo seveda teče počasi, ker gre za prenos ogromnega števila dolžnikov na Privilegirano agrarno banko. Do konca leta 1937. je prevzela Privilegirana agrarna banka 651.845 dolžnikov z 2.746.948.584 din dolgov. V Sloveniji je bilo izročeni tej banki 47.863 dolžnikov za 479.591.380 din. Od te vsote odpade na zadrugačlanice Zadrugačne zveze v Ljubljani 26.673 dolžnikov z dolgovi 237.356.905 din, na zadrugačlanice Zveze slovenskih zadrug pa 13.995 dolžnikov s 142.906.447 din dolgov. Skupno so kmetje plačali do konca januarja 1938 145.434.000 din, od tega na področju ljubljanske podružnice Privilegirane agrarne banke 31.299.000 din. Banka pa je denarnim zavodom na našem področju izplačala na račun prve anuitete 18.918.000 dinarjev. Na razpolago je torej bilo denarnim zavodom še 12 milij. din te gotovine. S tem so dobili naši denarni zavodi prvo večjo gotovino od kmetskih dolgov.

Druga faza akcije za likvidnost naših denarnih zavodov pa je v tem, da daje Narodna banka kredite bankam, Poštna hranilnica pa zadrugam na podlagi terjatev pri Privil. agrarni banki in 3% drž. obveznic. Zadruga bodo skupno dobile od Poštne hranilnice lahko okoli 150 milijonov din posojil in Poštna hranilnica odobrila in že izplačala do trenutka, ko to pišemo, 210 zadrugam-članicam Zadruga zveze 55 milij. din. Po sporočilu »Vestnika« Zveze slovenskih zadrug so dobile njene članice — 22 po številu teh kreditov tudi za 15 milij. din, kar da skupno 70 milij. din gotovine, s katero razpolagajo že danes zadruga in kar pride v prvi vrsti v korist vlagateljem. Poleg tega dobe še članice Zadruga zveze v Ljubljani večji del svojih naložb, katere so imele pri tej zvezi, izplačanih tudi v gotovini. Dravska banovina je namreč dobila pri Poštni hranilnici posojilo 63 milijonov din, katere je bilo dne 29. jan. 1938. dano na razpolago Zadruga zvezi, da z njim lahko izplačuje vloge svojih članic. Zadruga zveza je dala v kritje tega posojila banovini svojo terjatev iz 40% posebnega rezervnega sklada pri Zadruga gospodarski banki v znesku 50.734.845 din, poleg tega se je obvezala, da bo do leta 1957. odvajala banovini ves svoj čisti dobiček, v kolikor bi presegal znesek 25.000 din. Pripominjamo, da je znašal čisti dobiček Zadruga zveze v letu 1936. 42.995 din, 1935. 43.927 din itd.

Skupno imajo že danes naše denarne zadruga na razpolago 133 milij. din gotovine, kar je prav znaten del njih vlog in zaradi tega zadruga že postopno izplačuje vloge starim vlagateljem. Za enkrat gre obnova počasi od rok, ker je treba počakati na odziv vlagateljev. Naravno ne bi imelo smisla, če bi se zopet vsa gotovina, katero bi dobili vlagatelji izplačano, odvrnila namesto v naše zavode v privilegirane zavode. Gre za vzpostavo zaupanja v naše denarne zavode zlasti malih ljudi.

Po dosedanjih poročilih razumejo vlagatelji v ogromni večini, da so njih vloge varne in da jih lahko dobe vsaj velik del izplačanih v gotovini. Posledica oprostitev dela starih vlog je tudi ta, da so začeli vlagatelji na novo prihajati s svojimi vlogami in da so številni zavodi prejeli veliko novih vlog.

Tudi pri drugih zavodih mobilizacija vlog lepo napreduje. Tako javljajo regulativne hranilnice, da so že v letu 1936. zabeležile znaten dotok vlog, skupno okoli 6 milij. din, kar se je v januarju 1938. nadaljevalo. Je že cela vrsta hranilnic, ki izplačujejo vse vloge in te posebno imajo zabeležiti znaten dotok novih vlog. Tako so n. pr. samo pri Mestni hranilnici ljubljanski narasle vloge v januarju 1938. za 15 milij. din. Med drugimi zavodi omenjamo, da tudi zaščitene banke izplačujejo vse vloge do 10.000 din, nadalje se vlagateljem brez razlike plačujejo tudi obresti za lansko leto. Tako prihaja v našo deželo novo življenje in upajmo, da bomo kmalu čutili ugodne posledice tega oživljanja naših denarnih zavodov.

Seveda pa nastajajo že zopet novi problemi za naše gospodarstvo, posebno pa za vodnike naših denarnih zavodov. Zaradi znatnega dotoka gotovine nastaja zanje vprašan rentabilnosti, ker ne morejo denarja porabiti za dolgoročna izposojila, ampak ga morajo neplodnega mnogo držati v blagajnah, da lahko vsak hip zagotove vlagateljem izplačilo novih vlog. Da pri tem trpi rentabilnost, je jasno, ker je že v prejšnjih časih bilo mogoče le malo denarja investirati v kratkoročnih posojilih z vso varnostjo, ki je bila potrebna. Najboljša naložba so jim še državni blagajniški zapiski, ki kažejo, kako velika obilica vlada na trgu kratkoročnih kapitalov ali denarja. Tako vidimo, da ima korist od obnove denarnih zavodov v prvi vrsti država, ki ji je omogočeno zadovoljiti svoje kratkoročne potrebe denarja ravno s plasiranjem blagajniških zapiskov.

Proračuni

Prvi meseci vsakega koledarskega leta so namenjeni obravnavanju proračunskih predlogov. Kajti dne 1. aprila stopi v veljavo novi državni proračun, obenem z njim pa tudi banovinski in občinski proračuni. Te dni razpravljajo o državnem proračunu skupščina, banski svet je končal svoje razprave o proračunu, mariborski mestni svet je tudi že sprejel proračun, ljubljanski pa pride v kratkem na razpravo.

Predlog novega banovinskega proračuna za 1938/1939 znaša skupno 161.0 milij. din, dočim znaša dosedaj veljavni proračun 149.9 milij. dinarjev. Novi proračun je zvišan predvsem radi povečanja službe za posojila naše banovine, ki znašajo po najnovejšem stanju 137.7 milij. din, od tega samo za

sanacijo združništva 63 milij. din. V letu 1937. so banovinska posojila narasla za 21·3 milij. din, kolikor je banovina najela novih posojil za nakup raznih posestev, med njimi blejskega gradu za 15 milij. din. Med dohodki bo zvišana šolska doklada od 26 na 35%, na novo bo uvedena trošarina na jedilno olje, taksa za prevoz blaga z motornimi vozili in nadaljnjemu kritju služi zvišanje deleža na skupnem davku na poslovni promet od 2·9 na 10·0 milij. din. Na drugi strani so se morale nekatere postavke: banovinska trošarina na mešanico in doklada k dopolnilni prenosni taksi znižati.

Novi predlog ljubljanskega proračuna vsebuje dohodkov, oz. izdatkov 115,534.273 din, kar pomeni v primeru s sedanjim povečanjem za 16.504.896 din. To povečanje je nastalo v glavnem radi prevzema tramvaja med mestna podjetja.

Prvi meseci v letu so vedno tudi dobe, v katerih se objavljajo številne bilance. Redke so zaenkrat bilance industrijskih podjetij, tudi denarni zavodi še ne objavljajo svojih bilanc, pač pa so na razpolago že računski zaključki velikih privilegiranih zavodov: Narodne banke, Pošne hranilnice in Privilegirane agrarne banke. Čisti dobiček omenjenih treh zavodov je znašal v zadnjih treh letih (v milij. din):

	Narodna	Poštna	Agrarna
1935	33·7	56·9	34·4
1936	41·0	59·2	18·1
1937	56·5	61·46	18·1

Od privilegiranih zavodov ima država znatne dobičke, ki gredo v njeno blagajno. Pri Privilegirani agrarni banki je napravila izjemo in se dividenda na njene delnice kakor tudi na delnice razredne loterije zadnja leta ne izplačuje.

Delež države na dobičku ostalih dveh zavodov je znašal v milij. din:

	Narodna	Poštna
1935	10·2	37·64
1936	14·7	39·17
1937	14·74	39·46

Pri Poštni hranilnici je treba za 1937. upoštevati, da je dala za to leto skladu za podpiranje združništva 2% čistega dobička, kar znaša 1,229.290 din.

O ugodni presoji našega gospodarstva pričajo visoki tečajji državnih papirjev na naših borzah v letošnjem letu. Tako so nekateri tečajji dosegli nominalno kot n. pr. 7% investicijsko posojilo iz leta 1921., nadalje 8% Blairovo posojilo v zlatu iz leta 1922. in 7% mednarodno stabilizacijsko posojilo iz leta 1931. Tečaj vojne škode je dosegel n. pr. dne 9. februarja v Beogradu celo zaključni tečaj 467, tako visokega tečaja nismo imeli niti v letih dobre konjunktore. Tako je bil zabeležen najvišji tečaj za vojno škodo s 450, toda pri tem je treba še upoštevati, da je tedanji tečaj vseboval tudi vkalkulirane obresti, dočim so sedanji tečajji kalkilirani brez obresti. Zadnje dni so sicer tečajji nekoliko popustili, so pa še vedno visoki. Opaža se, da so tečajji zlasti visoki na beograjski borzi, kjer kupujejo državni denarni zavodi državne papirje v veliko večji meri kot na drugih borzah v državi. Odtod se da razlagati tudi veliko večji promet v državnih papirjih na beograjski borzi. Skupno je narastel promet na naših borzah od 1936 na 1937 od 5.944'65 na 7.421'8 milij. din (v efektih, valutah in devizah).

Glede zunanje trgovine nam je omeniti, da je prinesla v letu 1937. prav dobre rezultate, ki sicer v nekaterih ozirih zaostajajo za rezultati iz prejšnjih konjunktornih let, toda upoštevati je treba, da so med tem cene znatno padle in tako kaže, da je obseg naše zunanje trgovine manjši. Tako je količina našega izvoza v primeru z letom 1936. narasla lani od 2,868.221 ton na 4,557.395 ton ali za 58·89%, istočasno se je vrednost izvoza dvignila od 4.376·15 na 6.272·4 milij. din ali za 43·33%. V manjši meri se je dvignil naš uvoz: narastel je po količini od 971.328 na 1,104.950 ton ali za 13·76%, po vrednosti pa od 4.077·0 na 5.233·8 milij. dinarjev ali za 28·37%. Zaradi tega je aktivnost naše zunanje trgovine narasla od 299·1 milij. din leta 1936. na 1.033·6 milij. din leta 1937. Ugodni razvoj naše trgovinske bilance je napolnil tudi finančnega ministra, da je znižal odstotek za obvezno oddajanje deviz od dosedanjih 33 na 25%.

V zunanje-trgovinski politiki nam je omeniti v zadnji dobi novo ureditev plačilnega prometa z Italijo, kjer je naš aktivni saldo zelo narastel. S 1. januarjem je v veljavi nov plačilni sporazum z Belgijo. Za izvoz našega lesa

smo dosegli na konferenci v Eisenachu meseca januarja nove ugodnosti. Podpisali smo tudi trgovinsko pogodbo z Estonijo, ki naj požiivi naše dosedaj majhne stike s to državo. Ta pogodba spada v okvir prizadevanj za prodajo naših proizvodov v skandinavske in baltske države. Trenutno vodimo pogajanja z Avstrijo, ki potekajo ugodno (so po najnovejših poročilih že končana. Op. ured.).

Statistika zavarovancev pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani kaže od decembra 1937 na januar 1938 zmanjšanje zaposlenosti delavstva radi sezonskih razlogov, je pa zaposlenost v letu 1938. znatno nad obsegom zaposlenosti v letu 1937., kar dokazuje, da naša konjunktura še ponehava v večji meri.

Naša rudarska proizvodnja je lani zelo narasla, kar dokazujejo naslednji podatki o produkciji najvažnejših rud, premoga in kovin za 1930, 1936 in 1937 v tisočih ton:

	1930	1936	1937
črni premog	366	441	437
rjavni premog	3.809	3.066	3.593
lignit	1.097	968	1.064
železna ruda	482	451	619
bakrena ruda	329	609	652
svinčenocink. ruda	113	731	812
bavksit	103	292	358
baker	21	39	39
surovo železo	31	44	40
svinec	9	6	4
cink	6	4	5
zlato kg		686	773
srebro kg		132	164

Statistika produkcije zlata za 1936 in 1937 ne obsega onega zlata, ki se nahaja v bakru, kjer dobimo letno 2000 kg zlata, kakor tudi ne srebra v svinčenocinkovi rudi, katero izvažata Trepča. Skupna naša proizvodnja zlata je narasla od 1936 na 1937 od 2.616 na 2.725 kg.

Hranilne vloge pri vseh bankah in hranilnicah so znašale dne 1. decembra 1937 11.760 milij. din, kar pomeni v primeru z letom 1936. povečanje 1.100 milij. din.

Državni dohodki dotekajo ugodno. Tudi decembra so znašali nad 1 milijardo din. Skupno so znašali drž. dohodki od 1. aprila do 31. decembra 1937 8.885,5 milij. (v istem času leta 1936. samo 7.790,3 milij. din). Najbolj so se zvišali dohodki od carin.

Ljubljana 19. februarja 1938.

D. P.

T O I N O N O

Cementna industrija Jugoslavije

Domača poraba cementa v Jugoslaviji je znašala v preteklem letu 38.000 vagonov, to je 20 odstotkov več kot v letu 1936. Pomnožena produkcija je bila posledica večjega razmaha v izvrševanju javnih del, zlasti pri železnicah in cestah. Slabo se pa godi izvozni cementni industriji in je bila kapaciteta naše cementne industrije zato lani izrabljena le s 40 odstotki, kapaciteta dalmatinskih obratov, ki delajo skoraj izključno za izvoz, pa celó samo s 30%. Vsled stalnega padanja v izvozu cementa je dalmatinska cementna industrija obratova-

nje v svojih obratih deloma opustila. Izvoz dalmatinskih cementnih tovarn je bil v zadnjih treh letih sledeči: l. 1935. 490.000 ton, l. 1936. 310.000 ton, l. 1937. 190.000 ton. V treh letih je padel izvoz cementa za celih 60%.

Glavni vzroki tega padca so po mnenju cementne industrije same sledeči: 1. Politične težkoče v Sredozemskem morju; 2. popolni zastoj dobav v italijanske kolonije vsled nemožnosti plačil od italijanske strani; 3. razvrednotenje francoskega franka je hudo zadelo izvoz v Tunezijo, Algerijo in Francoski Maroko; vrh tega je izvoz v Tunezijo in Algerijo kontingentiran; 4. vi-

soke voznine, zopet posledica razmer v Sredozemskem morju, motijo ves cementni izvoz, ker cement kot cenen predmet visokih voznin ne prenese; 5. zvišanje produkcijskih stroškov vsled podražnja premoga in vreč ter večjih delovnih mezd (Egipet, Sirija, Turčija); 6. razvoj narodne cementne industrije po drugih državah in njena zaščita z odredbami, ki so pogosto v nasprotju z mednarodnimi pogodbami; 7. hitri razvoj nemške konkurence, pospešen z mednarodnimi pogodbami o plačilih in kompenzacijah.

K vsem tem težavam pride še okolnost, da more dalmatinska cementna industrija vsled svoje obrobne lege prodati doma le 15 odstotkov svoje polne produkcije. Zato je izvoz njeno življenjsko vprašanje, in ravno ta je tako zelo ponehal. Obrobna pomorska lega je posebno pri konstelaciji naše obale pripravna le za izvoz.

Poštna hranilnica Jugoslavije

Finančno ministrstvo je objavilo končne zaključke in bilanco Poštne hranilnice za leto 1937, ter je pri tem izkazalo 61.500.000 din čistega dobička. V zadnjih sedmih letih je čisti dobiček takole izkazan:

1931.:	24,0	milijon. din
1932.:	27,4	" "
1933.:	51,4	" "
1934.:	53,2	" "
1935.:	56,9	" "
1936.:	59,2	" "
1937.:	61,5	" "

Velik je bil skok v porastu čistega dobička od l. 1932. na 1933. Od tedaj naprej čisti dobiček stalno narašča, počasi sicer, a brez presledka. — Od dobička za l. 1937. gre po pravih 30% v rezervni sklad. Država dobi kot proračunski prispevek okoli 40 milijonov din. — Prirastek od 1933. do 1937. je skoraj 20 odstoten.

Tovarna avtomobilov v Jugoslaviji

Iz Beograda poročajo, da se vršijo tam pogajanja o zgradbi tovarne tovornih avtomobilov v Jugoslaviji. Gre v prvi vrsti za razširjenje aeroplanske tovarne v Rakovici, kateri naj se avtomobilna tovarna priključi. Doslej je predložilo že osem inozemskih tvrdk zadevne ponudbe, med njimi Fiat, Praga in Krupp.

Dve tovarni emajla v Jugoslaviji

Na drugem mestu poročamo o zgradbi tovarne emajla (sklenine) ob železniški progi Brod—Sisak. Sedaj beremo, da hočejo zgraditi še eno tovarno emajla, in sicer v posebno velikih izmerah. Zgrajena bo v Kneževcu pri Beogradu, stavbišče je že kupljeno, z delom pričnejo te tedne. V tej tovarni bodo izdelovali tudi parne kotle, navadne kotle, poljedelsko orodje itd.

V Galiciji pri Celju so dobivali že pred sto leti železni oksid, a so pridobivanje potem opustili. Pred dvema letoma so se vršila nova raziskovanja in so bila ugotovljena bogata rudna nahajališča. Rudniška družba v Libojah se je za to zanimala in je dala vse ozemlje po strokovnjakih še enkrat dobro preiskati. Zaključki so zelo zadovoljivi in so se zadevna dela že pričela.

Poraba riža v Jugoslaviji se ceni letno na 3000 vagonov. 500 vagonov ga pridelamo doma, in sicer v Južni Srbiji. Ostalih 2500 vagonov luščenega in neluščenega riža uvažamo iz inozemstva. Doslej je bila glavna prodajalka Italija z 80 odstotki našega uvoza, dalje Egipet, Španija in Indija. Ker je Španija kot prodajalka riža zaenkrat izločena in je izvoz večjih množin iz Egipta in Indije vsled uvoznih nadzorstvenih odredb zelo otežkočen, preostane kot uvozna dežela le Italija.

Narodna banka Jugoslavije izkazuje za preteklo leto 56.500.000 din čistega dobička, kar je za 15.500.000 din več kot l. 1936. Od čistega dobička dobi država 14.700.000 din, delničarji v obliki dividend 400 din pa 24.200.000 din. Ostali znesek nad 17 milij. din — lani samo 2 milij. din — pride v rezervni sklad. Državi prisojeni znesek 14.700.000 din se porabi na račun državnih dolgov pri Narodni banki, ki se s tem znižajo na 1638 milij. din. Rezervni sklad banke se je zvišal za 45,8 milij. din na 245.100.000 din.

Izvoz ovac iz Jugoslavije v Francijo je za čas od 1. jan. do 31. dec. 1938. določen s 5000 kosí, ako ovce niso iz krajev, ki so pod prepovedjo.

Ljubljanska borza zaznamuje v preteklem letu 380.920.000 din prometa, kar je 135.290.000 din več kot v letu 1936.

Nemčija in les iz Jugoslavije

Vsled velike porabe lesa v Nemčiji so v nemških gozdih že skozi več let se-

kali 50% več lesa kot bi normalne zadeve to zahtevale. Vseeno je pa morala Nemčija čimdalje več lesa uvažati, sicer bi bila svoje gozde popolnoma izčrpala. Devizni položaj je zahteval seveda manjši uvoz, a potreba je bila prevelika. V letih 1934. do 1936. se je izvoz jugosl. lesa v Nemčijo dvignil od 1,8 na 8,2 milijon. mark in je bil lani še večji. Sedaj sta obe državi imenovani odbor, ki naj gleda na to, da se jugosl. lesni eksportni previšek v še večji meri kot doslej usmeri v Nemčijo. Za ceneno pošiljanje je na razpolago pot po Donavi in tej poti priključeni sistem jugo- in zahodnonemških prekopov. V prvi vrsti bo potrebovala Nemčija jugosl. hrastove doge pri izdelavi sodov; potreba po hrastovih sodih v Nemčiji neprestano raste, k čemur pripomoreta najbolj motorizacija Nemčije in rastoča produkcija lastnih nemških pogonskih sredstev. Med odjemalci jugoslovanskega lesa je danes Nemčija na tretjem mestu. Nekoliko časa je bila celo prav v ospredju, in sicer takrat, ko je vsled sankcij padel naš izvoz v Italijo na doslej še nezaznamovan minimum.

Narodni odbor jugoslovansko-nemške trgovske zbornice v Beogradu opozarja na delovanje odbora za izmenjavo mladih trgovcev v Berlinu. Nemci hočejo izmenjavati trgovce tudi z Jugoslavijo. Natančnejša pojasnila daje omenjeni odbor.

Pri Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu ima sekcija za industrijske rastline naslove nemških tvevk, ki so dobile dovoljenje za uvoz konoplje iz Jugoslavije. Jugoslovanski izvozniki naj se glede naslovov obrnejo na imenovano sekcijo.

Agrarni kongres, ki se ga bo udeležila tudi Jugoslavija, se bo vršil v maju. Pobudo sta dala Panevropska unija na Dunaju in Poljedelska akademija v Pragi. Kongres se bo pečal izključno le z žitnim problemom.

Med Jugoslavijo, Češkoslovaško, Avstrijo in Ogrsko se vršijo posvetovanja glede olajšav v deviznem prometu. V Bukarešti se bo na zborovanju gospodarskega sveta Male antante govorilo tudi o možnosti razširjenja gospodarskega sodelovanja na druge obdonske države, zlasti na Avstrijo, Ogrsko in Bolgarijo. Romunska delegacija je sestavila obširno spomenico o vprašanju regionalnih ugodnosti.

Premog iz Poljske služi kot kompenzacijski predmet za železno rudo iz Švedske in stroje iz Švice.

Izvoz mesa iz Jugoslavije v U. S. A.

Za okrepitev izvoza je dobro, da ne izvažamo samo surovine in polfabrikate, temveč tudi izgotovljeno blago. Ministrstvu za trgovino se je posrečilo skleniti z U. S. A. veterinarsko pogodbo, po kateri se izvozu naših mesnih konserv in drugih mesnih izdelkov ne stavijo nobene ovire več. Ker je trg v U. S. A. sedaj s takimi izdelki iz Češkoslovaške, Poljske, Litve, Ogrske itd. močno preplavljen, se je zveza mesne predelovalne industrije obrnila na ministrstvo trgovine za dovolitev zadevnih izvoznih premij. Minister in direktor izvoznega oddelka za mesne izdelke sta zagotovila zvezi svoje sodelovanje. Če bo ta zadeva ugodno rešena, bodo imeli dobiček od tega ne le producenti in v mesni industriji zaposleni delavci, temveč tudi živinorejci ter pločevinasta industrija. Seveda bi bil ta izvoz dobrodošel tudi naši trgovski bilanci, ker bi dobila trgovina novih prodajnih trgov za svoje izdelke, okrepil bi pa vsled novega dotoka visokovrednih deviz (dolar) tudi Narodno banko.

Jugoslavija je kupila v preteklem letu strojev in aparatov 22.143 ton za 366 milij. 250.000 din, elektrotehniških predmetov 5829 ton za 183 milij. din, transportnih sredstev pa 11.953 ton za 185 milij. 400.000 din.

Izvoz rud in kovin iz Jugoslavije je presegel v preteklem letu eno milijardo din, pri čemer je na prvem mestu surovi baker s 37 milij. kg in 491.300.000 dinarjev.

Pšenice je izvozila Jugoslavija v preteklem letu 318.000 ton za 561.400.000 dinarjev, koruze 725.000 ton za 699 milijonov dinarjev, drugih žitnih vrst pa nad 30.000 ton v vrednosti 41.300.000 dinarjev, vsega žita torej za dobrih 1300 milijonov dinarjev.

Tobaka smo izvozili lani manj kot l. 1936.: l. 1936. je znašal izvoz 4908 ton v vrednosti 121.180.000 din, lani pa 3632 ton za 109.120.000 din. Od lanskega izvoza je šlo v Nemčijo 239 ton za 7.100.000 din, vse ostalo pa v Češkoslovaško.

Odbor Narodne banke predlaga, naj se pri kompenzacijski trgovini s Švicco vrši zamenjava švicarskih ur z izvozom dalmatinskega vina, poljedelskega orodja, domačih jugosl. preprog in jugosl. volne.

Tudi z Estonsko se bodo v Beogradu vršila pogajanja za pospeševanje medsebojne trgovine. Lani smo dobavili iz

Estonske za 777.925 din blaga, prodali smo ga pa tja za 4650 din! Kaj neki je bilo to?

Avtomobilov v Češkoslovaški je kupila Jugoslavija v preteklem letu 227 in je bila tozadevno prva za Poljsko, ki jih je kupila 520. V Jugoslavijo je prodala Čsl. večinoma tovrne avtomobile, med njimi mnogo z Dieselvimi motorji.

Tudi v Jugoslaviji hočejo ustanoviti tovarno za produkcijo bencina in petroleja iz rjavega premoga. Vprašanje bo rešeno do srede t. l. in bodo takoj nato pričeli s produkcijo. Taka tovarna bi stala okoli 200 milij. din.

Nova trgovska pogodba med Jugoslavijo in USA predvideva obojestransko plačevanje v prostih devizah, USA se obvežejo, da bodo kontingente za jugosl. blago znatno zvišale, dočim bo uvozila Jugoslavija večje množine ameriških avtomobilov, radioaparatorov, strojev itd.

O izdelavi in prodaji drožjá se pripravlja v trg. ministrstvu naredba glede nove ureditve. Ustanovi naj se prisilni kartel pod državnim nadzorstvom.

V Bosni bodo zopet pričeli delati v rudnikih arzena, in sicer z domačo glavnico. Upajo, da bodo kljub hudi švedski konkurenci na svetovnem trgu mogli prodati bistveni del produkcije v inozemstvu.

Prvih 20 vagonov železniških tračnic za jugosl. državne železnice je izdelala nova valjarna v Zenici; uporabili jih bodo na lokalni progi Vršac—Pančevo. Komisionelni ogled je pokazal, da tračnice nikakor ne zaostajajo za tovrstnim inozemskim blagom.

Črnega premoga iz Nemčije v Jugoslavijo je bilo uvoženega lani po uradnih nemških podatkih 450.000 ton proti 360.000 tonam v l. 1936. Jugoslovanski podatki pa pravijo, da smo uvozili vsega skupaj 412.000 ton črnega premoga, in sicer ne samo iz Nemčije, temveč tudi še iz Anglije, Bolgarije in Češkoslovaške. Kdo ima prav?

Hranilne vloge pri Poštni hranilnici Jugoslavije so dosegle na koncu januarja t. l. 1.288.600.000 din v 481.216 hranilnih knjižicah, vloge na čekovni račun pa 1.846.100.000 din, tako da je imela Poštna hranilnica na koncu januarja okoli 3.135 milijonov din vlog.

Konopljinena semena je kupila Jugoslavija v inozemstvu od 1. januarja do 31. oktobra 1937. po podatkih Mednarodnega poljedelskega zavoda v Rimu 81.600 met. stotov.

Jugoslovanski, češkoslovaški in poljski zastopniki hmelja se bodo glede nameravane produkcijske restrikcije sestali v Varšavi, nakar bo sledila konferenca v Pragi, kamor bodo prišli tudi zastopniki Francije in Nemčije. Pogajanja hočejo pospešiti, da bo izmera restrikcije itd. pravočasno urejena.

Radiotelefonska zveza Jugoslavije z Nizozemsko Indijo je otvorjena. Gre za otoke Java, Madura, Bali, Celebes in Sumatra.

Za izgradbo kabla med Mariborom in Beogradom je vstavljen v proračun za l. 1938./39. kot prvi znesek kredit 30 milijonov dinarjev.

Tovarna portlandskega cementa v Splitu, ki je bila doslej izključno v italijanskih rokah, je bila kupljena od neke jugoslovanske finančne skupine za 16 milijonov din. Na čelu te skupine je splitski industrialec Mario Perić.

Stalno razstavo grških proizvodov v Beogradu hoče urediti grška vlada, da pospešuje trgovino med Jugoslavijo in Grčijo.

Tovarni aluminija v Lozovu je podaljšal rok za zgradbo tovarne aluminjskega oksida (iz boksita) za pol leta.

Kontingent za dobavo jgsl. staničnine za Italijo je znašal lani 2 milijona lir. Letos je hotela Italija dvigniti kontingent na 10 milij. lir, a Jugoslavija ni mogla dovoliti več kot zvišanje od 2 na 4 milijone lir.

Ob železnici med Brodom in Siskom bodo zgradili tovarno posode iz emajla in se vršijo sedaj v Beogradu zadevna pogajanja med zastopniki neke inozemske finančne in industrijske skupine ter nekim jugosl. gospodarskim krogom. Investicije bodo znesle 20 milij. din. Če se bodo pogajanja uspešno zaključila, se bo z delom v kratkem pričelo.

Zgradba pristanišča v Beogradu

Še to pomlad bodo pričeli na vlepotezen način z izgradbo novega rečnega pristanišča pri izlivu Save v Donavo pri Beogradu. Pristanišče bo zgrajeno na beograjski obali in bo največje pristanišče te vrste v Jugoslaviji. Napravili bodo pristanske zidove, žrjave, blagovna skladišča, odpravne prostore za ljudi, carino itd. Ob »Čukaric«¹ bodo zgradili obenem veliko zimsko pristanišče za prezimovanje ladijskega parka. Stroški so preračunani na 85 milijonov dinarjev, a vlada je dovolila beograjski plovni direkciji še naknadni kredit v znesku 25 milij. din. Vrh tega je name-

ravana poleg »Čukarice« tudi izgradba največje jugoslovanske rečne ladjedelnice.

Trgovina Japonske z Balkanom je zastala

Po poročilih, ki krožijo sedaj po časopisu, je trgovina Japonske z balkanskimi deželami močno nazadovala. V Romunijo ne pride skoraj prav nič japonskega blaga, dobave v Jugoslavijo so popolnoma zastale in le v Grčijo prihajajo še neznatne množine japonskih izdelkov. Narodne banke balkanskih držav ne dajo nobenega uvoznega dovoljenja več. Turčija je prepovedala uvoz iz Japonske z raznimi formalnimi predpisi. Japonski zastopniki, ki so lani obiskovali balkanske države, niso mogli ustvariti nobene podlage za trgovino Japonske z balkanskimi državami. Zdi se pa, da se Japonska na drugi strani trudi za nakup blaga v balkanskih državah, zlasti še v Jugoslaviji. Potreba Japonske po raznovrstnem blagu je vsled vojne na Kitajskem narasla in marsikatero prejšnje nakupne možnosti so vsled političnih posledic danes zmanjšane ali pa jih sploh ni več.

Mednarodni borzni indeks

Svetovna borzna trgovina je bila v dobi od 31. decembra 1937. do srede februarja t. l. precej enotna in mednarodni indeks ne izkazuje posebnega kolebanja. Podamo seznam borznih indeksov na enajstih mednarodnih vodilnih borzah za preteklo enoinpolmesečno dobo; borzni indeks za konec leta 1927. je 100.

Borza	Začetek jan.	Sredi jan.	Začetek febr.	Sredi febr.
Berlin	46'7	47'7	47'1	47'0
London	69'1	68'0	66'5	65'4
Pariz	51'3	52'5	49'7	50'4
Bruselj	44'9	48'2	42'3	41'3
Amsterdam	60'9	62'7	61'5	60'6
Stockholm	26'9	27'5	27'4	26'5
Zürich	62'7	64'3	63'6	63'1
Dunaj	56'6	55'5	57'3	56'8
Praga	85'8	85'5	84'8	83'6
Milan	130'8	130'7	133'5	133'8
New York	71'0	80'1	70'7	73'3

Iz teh indeksov izračunani mednarodni borzni indeks je izkazan v začetku januarja s 64'2, sredi januarja s 65'7, v začetku februarja s 64'0 in v sredi februarja s 63'8. Pri posameznih borzah bi bilo omeniti počasno padanje v Londonu, padec v Bruslju v teku enega meseca in zlasti padec v New Yorku od

srede januarja do začetka februarja; a New York si je brž opomogel in je do srede februarja padec že deloma popravil.

Trgovina Nemčije z jugovzhodom

Nemška statistika objavlja sledeče številke o trgovini Nemčije z evropskim jugovzhodom, pri čemer vključuje tudi Češkoslovaško in Avstrijo; v milijonih mark:

Dežela	1936	
	Uvoz	Izvoz
Bolgarija	57'56	47'62
Grčija	68'35	63'51
Jugoslavija	75'17	77'17
Romunija	92'32	103'56
Ogrska	93'38	82'99
Češkoslovaška	111'88	139'00
Avstrija	76'64	108'51

Dežela	1937	
	Uvoz	Izvoz
Bolgarija	71'79	68'24
Grčija	76'38	113'43
Jugoslavija	123'15	134'43
Romunija	179'50	129'55
Ogrska	114'09	110'03
Češkoslovaška	141'43	150'97
Avstrija	93'37	122'68

Katero koli številko pogledamo, povsod vidimo prirastek od leta 1936. na leto 1937., najsi se to tiče uvoza v Nemčijo ali pa izvoza iz Nemčije. Uvoz iz Romunije n. pr. se je skoraj podvojil, krepko je narasel uvoz iz Jugoslavije, Češkoslovaške itd. Zelo se je dvignil izvoz Nemčije v Grčijo, Jugoslavijo, Ogrsko in Avstrijo. Skupno je nemški uvoz iz jugovzhodne Evrope od l. 1936. na l. 1937. narasel za 224,420.000 mark, izvoz tja je pa narasel za 206,640.000 mark. Jugoslavija je bila v trgovini z Nemčijo v obeh letih pasivna, vendar ta pasivnost ni dosegla čezmernih oblik kot na primer pri Grčiji ali Avstriji. Glede aktivnosti je najbolj odrezala Romunija. Uvoz v Nemčijo iz Jugoslavije je narasel v preteklem letu za 47 milijonov 980.000 mark ali za ca. 63'8%, izvoz iz Nemčije v Jugoslavijo pa za 57,260.000 mark ali za ca. 74'2%. To so za eno samo leto naravnost ogromne številke. O Jugoslaviji in njeni zunanji trgovini bomo govorili še v posebnem članku.

Svetovna blagovna produkcija nad letom 1929.

Splošno mnenje je, da so producirali v letu 1937. več blaga kot v zadnjem

konjunkturnem letu 1929., če razdelimo produkcijo na posameznike. Indeks svetovne blagovne produkcije po množini je presegel sicer že leta 1936. s 113 onega iz let 1928. in 1929. s 100, a medtem je prebivalstvo bolj naraslo kot indeks; in šele pomnožena produkcija leta 1937. bo mogla prebivalstvo z blagom tudi relativno bolj založiti.

Pri tem gre pomnožitev produkcije skoraj popolnoma na rovaš industrije. Svetovna poljedelska produkcija glede na množino vobče ne koleba dosti in se v teku zadnjega desetletja komaj pozna kakšen prirastek. Leta 1936. izkazuje poljedelstvo glede produkcijske vsebine le 1% več kot leta 1928.; če računimo na glavo, je ta produkcija celo padla. Nasprotno si je pa industrija, ki je bila v svetovnem merilu v letih krize izgubila skoraj tretjino svojega produkcijskega obsega, v zadnjih letih krepko opomogla. Že leta 1936. je bilo izdelanega za 18% več blaga kot leta 1928., lani ga je bilo pa najbrž za 30% več ali vsekakor za petinko več kot v doslej najbolj ugodnem letu 1929. Ker se je industrija v primeru s poljedelstvom tako zelo poživila, je umljivo, da je na svetovni blagovni produkciji dosti bolj udeležena kot je bila leta 1928./29. Med industrijami samimi so one industrije posebno napredovale, ki so delale za opremo in opravo drugih industrij.

V poteku krize 1929—32 ni svetovna trgovina nič bolj padala kot svetovna produkcija in se je razlika v padanju med njima pojavila šele, ko se je pričel novi razmah. Dočim je od leta 1933. dalje svetovna produkcija — vsled hitrega poživljenja notranjih industrijskih trgov — skokoma rasla, je svetovna trgovina v pričetku le prav obotavljajoče sledila. Največja je bila razlika med obema leta 1936., ko je eksportna kvota svetovne blagovne produkcije za ca. eno petino nižja kot leta 1929. V letu 1937. se je pa izvršil preokret in se zdi, da bo vstopil polagoma zopet večji del blagovne produkcije v svetovno trgovino kot se je pa to vršilo v letih pričenjajočega se svetovnogospodarskega razmaha 1933—36.

»Anglija pomaga pri rešitvi svetovnih gospodarskih težkoč«

Poslanec Henderson je vprašal v angleškem parlamentu ministrskega predsednika, ali more predsednik v odgovor na poziv belgijskega kralja izjaviti, da bo prevzela angleška vlada pri iskanju rešitve glavnih svetovno-gospodarskih težkoč vodilno vlogo ali ne. Chamber-

lain je na to odgovoril, da je angleška vlada sedaj kot vselej pripravljena, da prispeva k temu iskanju svoj delež. Henderson je nato dejal, da je iz govora belgijskega kralja vendar jasno izzvenela njegova prošnja na angleško vlado, naj prevzame le-ta kakšno definitivno in pozitivno akcijo, naj torej kaj več naredi kot je naredila doslej. Chamberlain je odgovoril, da prevzema Anglija definitivno in pozitivno akcijo, česar dokaz so pogajanja z ameriškimi Zedinjenimi državami. O tem poročamo tudi na drugem mestu, tam, kjer govorimo o Mac Kenna, ki nastopa proti gospodarskemu pesimizmu in ki pravi, da se bo pojavila nova konjunkturna doba, koje začetek tvorijo pogajanja Velike Britanije z ameriškimi Zedinjenimi državami.

Gradba svetovnega trgovskega brodovja napreduje

Visoka konjunktura v svetovni gradbi trgovskih ladij se nadaljuje, naročila rastejo še naprej. Sicer tendenca ni v vseh deželah enaka, a splošna slika je dobra. »Lloyd Register« pravi, da je bilo na koncu prve letne polovice 1937 v gradbi 815 ladij z vsebino 488 mil. brutoregister-ton. Na prvem mestu je bila Velika Britanija z 285 ladjami in 120 mil. brt., nato Nemčija s 132 in 417.000, Japonska 94 in 318.000, Holandska 78 in 188.000, U.S.A. 62 in 199.000, Norveška 26 in 32.000, Danska 17 in 96.000 itd. Vseh ladij je bilo za 930.000 brt. več v gradbi kot leto prej. Med novimi gradbami ima ena več kot 40.000 brt. (Velika Britanija), tri med 30.000 in 40.000 (Velika Britanija, Francija in Holandija). Med gradbami je bilo 95 tanknih ladij s 736.000 tonami. Če vzamemo zraven še naročila za gradbo novih vojnih ladij, vidimo, da imajo ladjedelnice dosti dela za daljšo dobo naprej, kar je vsekakor prav razveseljivo dejstvo.

Svet zapravlja

Sicer je ta notica iz Anglije in se ne more tikati naših razmer, a je vseeno značilna. V mestu Nottinghamu je zboroval narodnogospodarski kongres, na katerem je Gordon Selfridge podal zelo zanimiv referat. Trdil je, da je vse naše trgovsko življenje pomanjkljivo organizirano. Če bi na primer hišne gospodinje dnevno nakupovale ob enakomerni razdelitvi svoje potrebe na vseh šest delavnikov, bi velike prodajne in blagovne hiše ne bile primorane

zaposlovati preveliko število osebja; osebje je le ob določenih dnevih in določenih urah polno zaposleno. Blagovne hiše bi mogle svoje stroške znižati in iti s cenami dol; to bi dvignilo nakupno moč množic, s čimer bi bil odpust odvišnih prodajalcev več kot izenačen. Znižanje cen bi moglo biti seveda še večje, če bi se občinstvo odločilo za to, da kupuje samo standardizirano blago. »Naše žene pa tega ne bodo naredile«, je Selfridge melanholično zaključil svoj referat, »in mi ne prodajamo nič manj kot 10.765 raznih vrst nogavic«.

Angleško časopisje je prineslo ves referat v celoti in ga je na vse strani glosiralo. V Angliji se vršijo dnevni nakupi večinoma v velikih blagovnih hišah. Saj se tudi že pri nas porajajo pohlevni začetki. Tudi francoski listi so referat komentirali in so pristavili, da živi svet pač od nestandardiziranega blaga, kar se težko da zanikati, kar pa v načelu le malo pove. — Nottingham leži v tekstilnem okraju Anglije.

Angleška plačilna bilanca pasivna

Za preteklo leto 1937. izkazuje angleška plačilna bilanca pasivnost 52 milijonov funtov proti deficitu 18 milij. funtov v letu 1936. Narasčanje deficita je izključno le posledica razvoja angleške trgovinske bilance, koje pasivnost je narasla lani za 98 milijonov funtov, od 345 na 443 milijonov. Del uvoznega previška se je mogel izenačiti z večjimi dohodki iz plovbe (od 85 na 130 milijonov), z netodohodki iz prekomorskih investicij (od 205 na 220) in z zvišanjem komisijskih dohodkov (od 30 na 35 milijonov).

Svetovna produkcija aeroplanov v preteklem letu je cenjena od nemškega Zavoda za konjunktorno raziskovanje na 2500 milijonov mark, od koje vsote pride na Veliko Britanijo 40 do 50 milijonov funtov in na USA 110 do 115 milijonov funtov.

Pristanišče v Tel Avivu (Palestina), ki je služilo doslej le blagovnemu prometu, je bilo te dni otvorjeno tudi za osebni promet.

V Haifi (Sirija), kjer je konec petrolejskega cevnege voda iz Mezopotamije, bodo zgradili petrolejske rafinerije in bodo imele angleške ladje bencin takoj na mestu na razpolago.

Narodne dohodke v U. S. A. v letu 1937. ceni National Industrial Commerce Board (board = urad) na 67.400 milijonov dolarjev proti 64, 55 in 46 milijardam v letih 1936., 1935. in 1933.

Srebra iz Kitajske je bilo v zadnjih treh mesecih izvoženega za 320 milijonov dolarjev.

Ameriški koncern Standard Oil je razdelil v letu 1937. dividende v skupnem znesku 274 milij. dolarjev proti 239 milijonom v letu 1936. in 286,5 milijonom v rekordnem letu 1930.

Trgovsko-politična pogajanja med jugoslovanskimi in avstrijskimi delegati, tičoča se ureditve medsebojnih plačil v blagovnem in potnem prometu, so bila te dni zaključena in s 1. marcem t. l. uveljavljena.

Pomladanski velesejem na Dunaju se vrši v dneh od 13. do 19. marca. Opozarjajo zlasti na oddelke za usnjeno blago, obleke, platenine, pohištvo, hišno in kuhinjsko opremo ter na tehniško razstavo. Velike potne itd. ugodnosti.

Sejmi v Pragi, Leipzigu, Utrechtu, Bruslju in Lyonu so izvršili akcijo, ki naj olajša obisk teh peterih sejmov. Za propagando so izdali prospekte v več jezikih. Ker so ti sejmi časovno neposredno vrstijo, je njih obisk mogoč brez posebne zgube časa. V teku dobrega tedna si lahko ogledaš industrijsko ponudbo Češkoslovaške, Nemčije, Nizozemske, Belgije in Francije.

Svetovna produkcija stekla znaša okoli osem milijonov ton. Na čelu produkcije so U. S. A. s ca. tremi milijoni ton, kar je skoraj 40% vse produkcije. Sledijo: Rusija 13%, Nemčija 10%, Anglija 7,5%, Francija 7%, Japonska 6,5%, Belgija 3,5%, Češkoslovaška 3%, Italija 2%. Ostanek se porazdeli na nadaljnjih 36 držav.

O italijanski glavnici v Jugoslaviji bremo, da je z večino udeležena pri približno 20 večjih podjetjih z zneskom ca. 250 milijonov din. Gre v prvi vrsti za cementno, tekstilno in premogovno industrijo.

V Bolgariji so prepovedali izdelovanje in prodajo čevljev z gumijastimi podplati.

Angleška bombaževa industrija se pripravlja na veliko eksportno ofenzivo, ki jo bo vodila s kvaliteto in z nizkimi cenami. Posameznosti načrta še niso znane. Če bo Lancashire — središče angleške tekstilne industrije — cene do skrajnosti znižal, bo s tem Japonski zadan najhujši udarec.

Rooseveltovo program o cenah ne misli na inflacijo in na podvrednotenje, temveč na obnovo zdravih cen pri vsakdanjih potrebščinah.

Bombaževi areal v U. S. A. hočejo izdatno skrečiti. Odločili o tem bodo pro-

ducenti sami in ne bo odločitev diktirana od zgoraj.

Svetovne zaloge kavčuka so nekoliko padle, poraba v U. S. A. se pa vseeno še ni dvignila.

Bafa je na Javi pri glavnem mestu Batavia kupil 360 ha obsegajoče zemljišče. Zgradil bo tam tovarno, stanovanjske hiše za delavce, šolo, kopalnišče, sportno igrišče itd. Povsod na Javi je osnovala tvrdka nove podružnice.

Poljska lesna industrija je zaposlovala na koncu preteklega leta 646 podjetij s ca 43. delavci. 239 podjetij je bilo brez dela.

Mednarodni velesejem v Lyonu se bo vršil od 12. do 22. marca.

Velesejem v Pragi se bo vršil od 11. do 20. marca. Razstavljalcev bo okoli 3000. Mnogo posetnikov se je javilo tudi iz Jugoslavije.

O zunanji trgovini Italije

Po italijanski statistiki je uvozila lani Italija iz Jugoslavije za 253 milijonov lir blaga, izvozila ga je pa v Jugoslavijo za 193 milij. lir, s čimer bi bila njena trgovina z Jugoslavijo za 60 milijonov lir pasivna. Leta 1936. je bilo razmerje 69 in 45 milij. lir (sankcije). Na čelu v italijanski zunanji trgovini je Nemčija: uvoz v Italijo lani 2572 milijonov lir, izvoz iz Italije 1502 milij. lir.

Razen Nemčije so dobavile le še USA in Argentina za več kot 1000 milij. lir (1511 in 1053). Druge države so precej zadaj; prva med njimi je Avstrija s 630 milij. lir.

Glede bombaža v Južni Ameriki prihajajo v zadnjem času ponovna poročila, da produkcija tam zelo raste in da stopata Brazilija in Argentina polagoma v ospredje dežel bombaževe produkcije.

V Palestini bo Iraška petrolejska družba pričela z intenzivnim iskanjem petroleja, pri čemer gre zlasti za pokrajino južno od Mrtvega morja.

47. kmetijska razstava v Budimpešti se bo vršila od 23. do 28. marca. Razstavljenih bo okoli 200 konj, 800 glav goveda, 1600 prašičev, 1000 ovac, nad 1000 kosov perutnine in kuncev in več sto psov. Za inozemstvo nakupljene plemenske živali se dovedejo do meje brezplačno, inozemski kupci imajo razne plačilne olajšave. Razstavniki izkazi, ki jih izstavljajo tudi ogrski konzulati, služijo obenem kot vstopnica in kot vizum.

Kakor kavo uničujejo tudi kakao; tako so producenti ob Zlati obali sklenili, da bodo sežgali ca. 60.000 ton konsumnega kakaa, kar je več kot polovica njih sedanjih zalog.

Plavžev v Nemčiji je bilo na koncu januarja t. l. 170; delalo jih je 126, izven obrata jih je bilo 44.

DRUŠTVENE VESTI

Sedemdesetletnico je praznovala dne 8. februarja 1938. gospa Franja Tavčarjeva, dvorna dama in voditeljica narodnega ženstva slovenskega, obdana od priščne ljubezni in iskrenega spoštovanja zavednih Slovencev. Sredi živahnega žlahtnega dela je odlično jubilatko v čudoviti duhovni prožnosti dohitel prominentni življenjski jubilej, za kateri je prezasluzno narodno delavko zagrnila redka obilnost iskrenih, pismeno in osebno izraženih čestitk in želja. Odlična jubilatka ima bodrečo in ponosno zavest, da je izpolnila svoje vsebine polno življenje kot slovenska mladenka, kot soproga in mati, pa je svojo nenavadno darovitost za probudno, narodno organizatorno in dobrodelno delo dejansko dokazala s svojo neutrudno in uspešno stvarilno prizadevnostjo. Trgovsko društvo »Merkur« ima visoko spoštovano gospo dvorno damo v živem in hvaležnem spominu, saj mu je v nelahki dobi, v letih najživahnjšega delovanja ob vsaki priložnosti pri njegovih velikih prireditvah stala ob strani s svetom in dejanjem ter mu pomagala do velikih uspehov. Predsednik našega društva dr. Fran Windischer je veliki slovenski ženi v imenu naše stanovske organizacije izrekel za njen spoštljivi jubilej osebno globoko občutene čestitke z iskrenimi željami za nadaljnje plemenito delo v korist našega naroda.

Darila. Gospod Josip Šelovin, trgovec v Ljubljani, je daroval Trgovskemu društvu »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani din 400— za društvene namene. Iskrena hvala! — V počastitev spomina blagopokojnega gospoda univ. profesorja dr. Alfreda Šerka je daroval gospod Josip Čiuha, trgovec v Ljubljani, din 300— za podporni sklad Trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani. Najlepa hvala!